

**МОНГОЛУЛС
САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ
ХОРОО**

**ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЙЛАН
2014**

АГУУЛГА

ӨМНӨХ ҮГ	
Санхүүгийн зохицуулах хорооны даргын мэндчилгээ	3
НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ	
1.1. Бүтэц, зохион байгуулалт	5
ХОЁР. САНХҮҮГИЙН САЛБАРЫН ЭРХ ЗҮЙН ОРЧНЫГ БОЛОВСРОНГУЙ БОЛГОХ ТАЛААР	7
ГУРАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХҮРЭЭНИЙ БАЙГУУЛЛАГУУДАД ХИЙСЭН ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ, ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ХАНГУУЛАХ ТАЛААР	9
ДӨРӨВ. САНХҮҮГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН СУРГАЛТ СУРТАЛЧИЛГАА БОЛОН ИРГЭДИЙН САНХҮҮГИЙН БОЛОВСРОЛЫГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ ТАЛААР	11
ТАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХҮРЭЭНИЙ САНХҮҮГИЙН САЛБАРЫН НЭГДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД	14
5.1. ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛ	14
5.1.1. Ерөнхий байдал	14
5.1.2. Хувьцаат компаниуд	17
5.1.3. Үнэт цаасны зах зээлийн мэргэжлийн оролцогч байгууллага	17
5.1.4. Үнэт цаасны зах зээлийн дэд бүтэц	18
5.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ	20
5.2.1. Даатгалын компаниуд	20
5.2.2. Даатгалын мэргэжлийн оролцогч байгууллага	33
5.3. БИЧИЛ САНХҮҮГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	34
5.3.1. Банк бус санхүүгийн байгууллага	34
5.3.2. Хадгаламж зээлийн хоршоо	38
ЗУРГАА. САНХҮҮГИЙН ШИНЭ БҮТЭЭГДЭХҮҮН, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТАЛААР	43
6.1. Хөдөө аж ахуйн бирж ба түүхий эдийн арилжаа	43
6.2. Компанийн засаглал	43
6.3. Зээлийн батлан даалтын сан	45
6.4. “Төлбөр тооцоог үндэсний мөнгөн тэмдэгтээр гүйцэтгэх тухай” хуулийн хэрэгжилт	46
ДОЛОО. ХОРООНООС 2015 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭЭР ТӨЛӨВЛӨЖ БҮЙ ГОЛ АЖЛУУД	47
ХАВСРАЛТУУД	
Хавсралт 1. Санхүүгийн зохицуулах хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл, эрх /2006-2014 он/	49
Хавсралт 2. Санхүүгийн зохицуулах хороотой хамтран ажиллах “Санамж бичиг”-тэй гадаад, дотоодын байгууллагуудын жагсаалт	50
Хавсралт 3. Санхүүгийн зохицуулах хорооноос 2014 онд баталж мөрдүүлсэн журам, заавар	51

ӨМНӨХ ҮГ

Санхүүгийн зохицуулах хороо 2014 оны үйл ажиллагааны тайлангаа Танд өргөн барьж байна.

2014 онд манай салбарын хувьд Үнэт цаасны зохицуулалтын төрийн байгууллага байгуулагдсаны 20 жилийн ой, Даатгалын салбар үүсч хөгжсөний 80 жилийн ой тохиосон онцлох жил байлаа.

Энэ онд манай улс Үнэт Цаасны Олон улсын хороодын байгууллага /IOSCO/-ын “Олон талт хамтын ажиллагаа” -нд нэгдэн орж IOSCO-ийн жинхэнэ гишүүн орон боллоо. Хороо нь уг баримт бичигт нэгдэн орсноор IOSCO-ийн нийт 198 гишүүн орнуудын үнэт цаасны зах зээлийн зохицуулах байгууллагуудаас мэдээлэл авах, солилцох, хяналт шалгалтын чиглэлээр хамтарч ажиллахаас гадна уг байгууллагаас хяналт, зохицуулалтын орчинг сайжруулах чиглэлээр тусламж дэмжлэг авах зэрэг өргөн боломж нээгдсэн.

Мөн Япон Улсын Санхүүгийн үйлчилгээний байгууллагатай “Мэдээлэл солилцох, хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлэх тухай” харилцан ойлголцлын “Санамж бичиг”-ийг байгуулж, тус байгууллагын дэмжлэгтэйгээр Японы олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллагын /JICA/ санхүүжилтээр Үнэт цаасны зах зээлийн чадавхийг бэхжүүлэх төслийг 2014 оноос 2017 он хүртэлх 3 жилийн хугацаатайгаар хэрэгжүүлэх боллоо.

2015 онд бид Санхүүгийн зохицуулах хорооны зохицуулалтад хамаарах санхүүгийн салбарыг хөгжүүлэх бодлогыг тодорхойлох, санхүүгийн зах зээлийн бүтцийг олон тулгуур бүхий, зохистой болгох зорилтыг хэрэгжүүлэхээр “Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлийн 2020 он хүртэлх хугацааны шинэчлэл, хөгжлийн хөтөлбөр”-ийн төслийг эцэслэн боловсруулж батлуулахаар ажиллана. Мөн уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажлыг хангах болон салбарын хэмжээнд эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтыг нэвтрүүлэх, хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах, Хорооны эрх хэмжээ, чиг үүргийг улам тодорхой болгох, хөгжингүй орнуудын бусад ижил төстэй чиг үүрэг бүхий байгууллагуудын чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэргүүн туршлагаас судлан өөрийн салбарт нэвтрүүлэх үүднээс Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийг шинэчлэн боловсруулахаар төлөвлөж байна.

Хүндэтгэсэн,

З.Нарантуяа

A handwritten signature in black ink, appearing to be the name 'Z. Narantuya' written in a stylized cursive script.

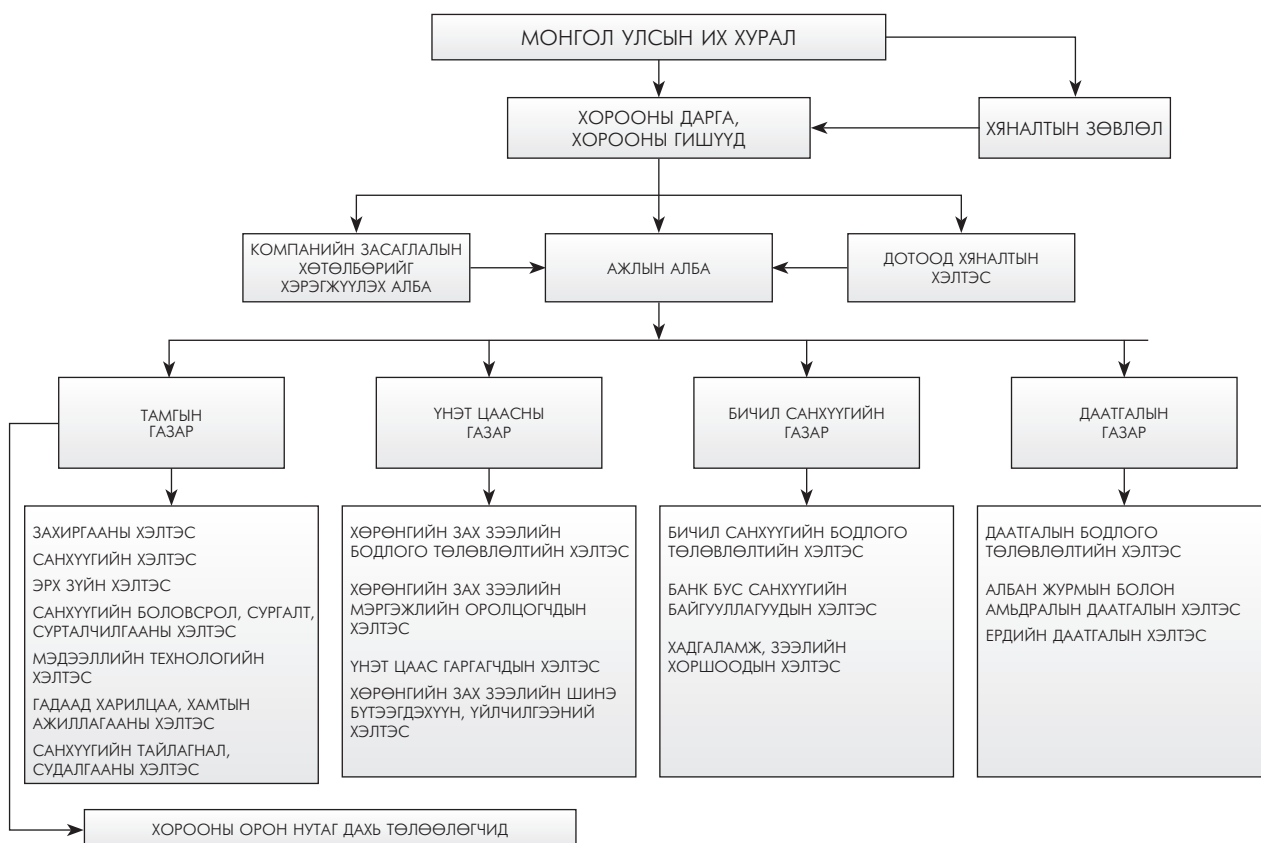
Санхүүгийн зохицуулах хорооны дарга

САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ ХОРООНЫ 2014 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЙЛАН

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

1.1. Бүтэц, зохион байгуулалт

Санхүүгийн зохицуулах хороо нь 2014 онд Тамгын газар, Үнэт цаасны газар, Даатгалын газар, Бичил санхүүгийн газар гэсэн 4 газар, Хорооны даргын дэргэдэх Дотоод хяналтын хэлтэс, Компанийн засаглалын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх албатайгаар үйл ажиллагаагаа явуулаа.

2014 онд Хороо 21 удаа хуралдаж 473 асуудал хэлэлцэн салбарын хэмжээнд дагаж мөрдүүлэх дүрэм, журам заавартай холбоотой 44, зохицуулалтын хүрээний үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгохтой холбоотой 311, тусгай зөвшөөрөлтэй байгууллагын үйл ажиллагааны өөрчлөлттэй холбоотой 20, дүрмийн сан, хувь нийлүүлэгчдийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах 108, эрх бүхий албан тушаалтан томилохтой холбоотой 9, оноосон нэр, хаяг өөрчлөхтэй холбоотой 4 шийдвэрүүдийг тус тус гаргасан ба 679 иргэнд санхүүгийн зах зээлд үйл ажиллагаа эрхлэх эрх, 131 салбар төлөөлөгчийн газар нээж, 10 төлөөлөгчийн газрын үйл ажиллагааг хүчингүй болгох асуудлыг шийдвэрлэсэн байна.

Хорооны эрхлэх асуудлын хүрээнд иргэд, хуулийн этгээдээс 386 өргөдөл гомдол ирснийг хянан шийдвэрлэж хуулийн хугацаанд нь хариу өглөө. Санхүүгийн зохицуулах хороо нь 2014 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар хуулиар олгогдсон чиг үүргийн хүрээнд банкнаас бусад санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл, эрхийг 1108 байгууллага хуулийн этгээд, 4752 иргэнд олгоод байна. /Хавсралт 1/

2014 онд Япон Улсын Санхүүгийн үйлчилгээний байгууллага, Монголын Үнэт цаасны арилжаа

эрхлэгчдийн холбоо, Албан журмын даатгагчдын холбоо, “Эрдэм мэдлэг түгээх төв” Төрийн бус байгууллагатай шинээр, Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа түүхий эд бэлтгэн нийлүүлэгчдийн нэгдсэн холбоо, Хөдөө аж ахуйн биржийн зохицуулах зөвлөлтэй гурван талт, ББСБХ, МХЗХҮХ-той хамтран ажиллах “Санамж бичиг” шинэчлэн байгуулсан ба Хороо нь одоо нийт 28 байгууллагатай “Санамж бичиг”-ийн хүрээнд хамтран ажиллаж байна. Үүнд гадаад орны ижил төстэй үйл ажиллагаа явуулдаг 6 байгууллага, Монгол улсын төрийн 6 байгууллага, зохицуулалтын салбарын 9 мэргэжлийн холбоод, 5 төрийн бус байгууллага, 2 хэвлэл мэдээллийн байгууллагатай тус тус санамж бичгийн хүрээнд хамтран ажиллалаа. /Хавсралт 2/

Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль шинэчлэн батлагдсанаар Хороо нь Үнэт цаасны хороодын олон улсын байгууллага / IOSCO/-ийн “Олон талт хамтын ажиллагаа” -нд нэгдэн орж Үнэт цаасны хороодын олон улсын байгууллага гишүүн орон боллоо. Хороо нь уг баримт бичигт нэгдэн орсноор Үнэт цаасны хороодын олон улсын байгууллага нийт 198 гишүүн орнуудын Үнэт цаасны зах зээлийн зохицуулах байгууллагаас мэдээлэл авах, солилцох, хяналт шалгалтын чиглэлээр хамтарч ажиллахаас гадна уг байгууллагаас зах зээлийн хяналт, зохицуулалтын орчинг сайжруулах чиглэлээр тусламж дэмжлэг авах зэрэг өргөн боломж нээгдэж байгаа юм.

Япон Улсын Санхүүгийн үйлчилгээний байгууллагатай “Мэдээлэл солилцох, хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлэх тухай” харилцан ойлголцлын “Санамж бичиг”-ийг байгуулж, хоёр байгууллагын дээд удирдлагуудын хамтарсан уулзалтыг Улаанбаатар хотноо зохион байгуулж ажилласан. Тус байгууллагын дэмжлэгтэйгээр Японы олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллагын /JICA/ санхүүжилтээр Үнэт цаасны зах зээлийн чадавхийг бэхжүүлэх төсөл нь 2014 оноос 2017 он хүртэлх 3 жилийн хугацаатайгаар хэрэгжих боллоо.

Хороонд Азийн хөгжлийн банкны дэмжлэгтэйгээр Японы ядуурлыг бууруулах сангийн санхүүжилтээр Эмзэг бүлгийн санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх JFPR MON/9152 төслийг 2012 оноос эхлэн 3 жилийн хугацаатайгаар, Монгол Улсын Үнэт цаасны зах зээлийн чадавхийг бэхжүүлэх тухай Дэлхийн банкны санхүүжилттэй төслийг 2013 оны 10 дугаар сараас эхлэн, Люксембургийн Их Гүнт улсын Засгийн Газрын Санхүүгийн салбарын чадавхийг бэхжүүлэх, сургалтын төслийг/МОН-004/ 2011 оноос 4 жилийн хугацаатайгаар, Германы GIZ байгууллагаас хэрэгжүүлж буй “Бичил даатгалын төсөл”-ийг тус тус хэрэгжүүлж байна.

2014 онд НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн дэмжлэгтэйгээр ядуу, орлого багатай иргэдэд чиглэсэн “Бичил даатгалын зах зээлийн чадавхийг бэхжүүлэх” төсөл амжилттай хэрэгжиж дууслаа.

Азийн хөгжлийн банк, Ази-Номхон далайн орнуудын Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллагатай хамтарсан олон улсын сургалтыг “Хөрөнгө оруулалтын сангийн хяналт ба зохицуулалт” сэдвээр анх удаа Монгол Улсад зохион байгуулав.

БНХАУ-ын Үнэт цаасны хороотой байгуулсан хамтран ажиллах санамж бичгийн хүрээнд Хөдөө аж ахуйн биржийн үйл ажиллагаатай танилцах, туршлага судлах талаар харилцан ойлголцолд хүрч, хамтран ажиллахаар болсон. Лаосын Төв Банкны төлөөлөгчид тус Хороонд зочилж Бичил санхүүгийн салбарын зохицуулалтын хүрээнд туршлага судлах уулзалтыг хийлээ.

ХОЁР. САНХҮҮГИЙН САЛБАРЫН ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИНГ БОЛОВСРОНГУЙ БОЛГОХ ТАЛААР

2014 онд Хороо нь Компанийн тухай хууль, Малын индексжүүлсэн даатгалын тухай хууль, Эрүүгийн хууль, Хохирлыг эргэн төлөх нөхцөлөөр барагдуулах тухай, Орлогыг нь тухай бүр тодорхойлох боломжгүй ажил, үйлчилгээ хувиараа эрхлэгч иргэний орлогын албан татварын тухай зэрэг 5 хуулиудыг боловсруулах, өөрчлөлт, нэмэлт өөрчлөлт оруулах, санал дүгнэлт өгөх ажлын хэсэгт орж ажиллан батлуулсан бөгөөд 15 хуульд судалгаа хийн санал өгчээ.

Мөн салбарын хэмжээнд мөрдөгддөг хууль тогтоомжуудад нийцүүлэн 20 журам шинээр, 3 журам шинэчлэн, 8 журамд нэмэлт өөрчлөлт, 9 журамд нэмэлт, 5 журамд өөрчлөлт оруулан баталж мөрдүүлснээс гадна 9 журам, журмын заалтуудыг хүчингүй болгосон байна. Эдгээр журмуудыг мөрдүүлснээр бичил санхүү, даатгал, хөрөнгийн зах зээлийн үйл ажиллагааг олон улсын жишигт нийцүүлж, шинэ төрлийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг зах зээлд нэвтрүүлэх боломжийг бүрдүүлэх, санхүүгийн зах зээлд оролцогчдод тавигдах шаардлагыг өндөржүүлэх, хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах, зах зээлийн эрсдлийг бууруулах, үндэсний болон гадаадын хөрөнгө оруулагчдын зах зээлд оролцох сонирхлыг нэмэгдүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэв.

Санхүүгийн зах зээлийн бүтцийг олон тулгуур бүхий, зохистой болгох, чөлөөт өрсөлдөөний орчныг бүрдүүлэх, санхүүгийн олон төрлийн бүтээгдэхүүн бий болгох, санхүүгийн зуучлалыг гүнзгийрүүлэх чиглэлээр хэрэгжүүлэх “Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлийн 2020 он хүртэлх хугацааны шинэчлэл, хөгжлийн хөтөлбөр”-ийн төслийг боловсруулж 2014 оны 6 дугаар сарын 3-ны өдөр УИХ-ын Эдийн засгийн байнгын хороонд хүргүүлсэн. Тус хөтөлбөрт Монгол улсын санхүүгийн салбарын үндсэн үзүүлэлтүүдийг салбар тус бүрээр 2020 он хүртэл тооцож гаргалаа.

Үнэт цаасны зах зээл: Засгийн газар, орон нутгийн болон компанийн өрийн хэрэгслийг Хөрөнгийн биржээр арилжаалах арга хэмжээний хүрээнд “Засгийн газрын үнэт цаасыг бүртгэх тухай” тогтоол гаргаж дотоодын үнэт цаасны зах зээл дээр нийтэд санал болгон гаргах нийт 100,0 тэрбум төгрөг хүртэлх үнийн дүн бүхий Засгийн газрын өрийн бичгийг үнэт цаасны бүртгэлд бүртгэсэн. Энэ үнэт цаас нь 2014 оны 11 сарын 04-ний өдрөөс эхлэн Монголын Хөрөнгийн бирж дээр арилжаалагдаж эхлээд байгаа ба 9 удаагийн арилжаагаар нийт 36,1 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн байна.

Гадаадын үнэт цаасыг Монголын үнэт цаасны зах зээлд арилжаалах нөхцлийг бүрдүүлэх зорилтын хүрээнд “Үнэт цаасны бүртгэлийн журам”, “Хадгаламжийн бичгийг бүртгэх, нийтэд санал болгон арилжих тухай журам”-ыг тус тус баталсан. Цаашид уг үнэт цаасыг хөрөнгийн бирж дээр бүртгүүлэн арилжаалах, түүний хадгалалт, төлбөр тооцооны тогтолцоог бүрдүүлэхээр ажиллаж байна.

Даатгалын зах зээл: Албан журмын даатгалын шинэ хэлбэрүүдийг бий болгох зорилгоор судалгаа хийсний үндсэн дээр даатгалын зарим хууль тогтоомжийг шинээр боловсруулж, даатгалын багц дүрмэнд орсон журам, шаардлагуудад нэмэлт, өөрчлөлтүүдийг орууллаа.

Малын индексжүүлсэн даатгалын тухай хуулийн төслийн ажлын хэсэгт ажиллаж, уг төслийг 2014 оны 6 дугаар сарын 13-ны өдрийн УИХ-ын чуулганы хуралдаанаар хэлэлцэн батлуулсан.

Төр хувийн хэвшлийн түншлэлийг өргөжүүлэх зорилгоор даатгалын төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг даатгалын мэргэжлийн холбоонд шилжүүлэх судалгааны ажлыг гүйцэтгэж Зөвшөөрлийн хуулийн төсөлд, Эрүүл мэндийн яамтай хамтран ажиллаж Эмнэлгийн мэргэжилтний хариуцлагын даатгалын тухай хуулийн төсөлд даатгалын чиглэлээр тодорхой зохицуулалтуудыг тус тус тусгууллаа.

Даатгалын багц дүрэмд нийт 11 нэмэлт өөрчлөлт оруулав. Үүнд: “Даатгалын компани болон даатгалын мэргэжлийн оролцогчдоос төвлөрүүлэх зохицуулалтын үйлчилгээний хөлсний хэмжээг тогтоох журам”, “Даатгалын бүтээгдэхүүний зохицуулалтыг сайжруулах, хүртээмжтэй даатгалтай холбоотой зохицуулалтын тухай журам”, “Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын

цэвэр хураамжийн хувь хэмжээг шинэчлэн тогтоосон журам"-уудыг шинээр буюу шинэчлэн тогтоож, Давхар даатгагчийн төлбөрийн чадварын шалгуур үзүүлэлт, түүнд хяналт тавих журам"-ыг шинээр батласан.

Даатгалын компанийн засаглалыг сайжруулах чиглэлээр "Даатгагчийн үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага, дагаж мөрдөх үзүүлэлтийг тодорхойлох журам", Хадгаламж, зээлийн хоршоог даатгалын төлөөлөгчөөр ажиллах зохицуулалтыг тусган "Ердийн даатгал, давхар даатгалын болон даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн журам"-д тус тус нэмэлт оруулан баталж мөрдүүлээ.

Даатгалын салбарын дунд хугацааны стратеги төлөвлөгөөг боловсруулан Сангийн яаманд 2014 оны 6 дугаар сарын 06-ны өдөр хүргүүлсэн ба уг төсөл нь Сангийн яаманд хянагдаж байна. Санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн хуралд мөргэйжийн даатгалтай холбогдох асуудлаар танилцуулга оруулж хэлэлцүүлсэн.

Бичил санхүү: Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийг шинэчлэн найруулах хуулийн төсөл дээр дахин ажиллаж Засгийн газрын 2014 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдаанаар хуулийн төслийг хэлэлцүүлсэн. Хуралдаанаас санхүүгийн түрээс, ломбард, валютын арилжааны талаарх олон улсын судалгааг ирүүлэхийг үүрэг болгосны дагуу холбогдох судалгааг хийж хүргүүлсэн бөгөөд Улсын Их Хурлаар хэлэлцүүлэн шийдвэрлүүлэх зорилт тавин ажиллаж байна.

"Банк бус санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг тооцож, хяналт тавих журам"-д өөрчлөлт оруулж, чанаргүй зээлийн зохистой харьцааг, "Хадгаламж зээлийн хоршооны зохицуулалтын журам"-д өөрчлөлт оруулан хадгаламж зээлийн хоршоонд санхүүгийн бусад ажил, үйлчилгээ эрхлэх зөвшөөрлийг нэмж олгоход тавигдах шаардлагатай холбогдсон заалтуудыг тус тус хүчингүй болголоо.

"Хадгаламж зээлийн хоршооны үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт болон дагаж мөрдөх үзүүлэлтийг тооцож, хяналт тавих журам"-ыг шинэчлэн батлан мөрдүүлээд байна.

"Банк бус санхүүгийн байгууллагаас гаргах хаалттай өрийн бичгийг бүртгэх журам", "Хадгаламж зээлийн хоршооны эрхлэх санхүүгийн бусад ажил, үйлчилгээний жагсаалт", "Хадгаламж зээлийн хоршооны эрхлэх санхүүгийн бусад ажил, үйлчилгээний журам", "ХЗХ-дын үндэсний холбооноос үзүүлэх тогтворжилтын үйлчилгээний журам", "Зээлийн батлан даалтын сангийн дүрэм"-д тус тус нэмэлт өөрчлөлт оруулан мөрдүүлээ.

Санхүүгийн зах зээлд оролцогчдын чадавхийг бэхжүүлэх зорилгоор "Зээлийн хүү буурах зах зээлийн орчинг бүрдүүлэх хөтөлбөр"-ийн хүрээнд Банк бус санхүүгийн байгууллага, Хадгаламж зээлийн хоршоодыг Зээлийн мэдээллийн санд хамруулан зээлийн мэдээллийн санд өгөгдөл дамжуулах "Microfinance" программыг үнэ төлбөргүйгээр суулган ашиглахыг зөвлөн ажиллалаа. Үүний үр дүнд 2014 оны жилийн эцсийн байдлаар 52 хадгаламж зээлийн хоршоо, 322 банк бус санхүүгийн байгууллага Монголбанктай гэрээ байгуулж, зээлийн мэдээллийн сантай холбогдоод байна. Мөн Хадгаламжийн даатгалын тогтолцоог нэвтрүүлэн хадгаламж зээлийн хоршоодыг хадгаламжийн даатгалд хамрагдан хоршоо бүр хадгаламж хамгааллын санг байгуулж ажиллах шаардлагыг "Хадгаламж зээлийн хоршооны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт болон дагаж мөрдөх үзүүлэлтийг тооцож хяналт тавих журам"-аар зохицуулав.

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудыг Монголбанкны гадаад валютын дуудлага худалдаа болон своп, форвард хэлцэлд оролцуулах, Монголбанкны үнэт цаас худалдан авах талаар санал боловсруулан Санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөлөөр зөвлөмж гаргуулсан. Үүний үр дүнд Худалдаа Хөгжлийн Банк, Монголын банк бус санхүүгийн байгууллагуудын холбоо болон валютын арилжааны эрхтэй банк бус санхүүгийн байгууллагууд хамтран "Хамтын ажиллагааны гурван талт гэрээ" байгуулсан бөгөөд ингэснээр банк бус санхүүгийн байгууллагууд Монголбанкны гадаад валютын дуудлага худалдаанд 2014 оны 12 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн оролцох боломж нээгдсэн.

ГУРАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХҮРЭЭНИЙ БАЙГУУЛЛАГУУДАД ХИЙСЭН ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ, ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ХАНГУУЛАХ ТАЛААР

Үнэт цаас гаргагч болон үнэт цаасны зах зээлийн мэргэжлийн оролцогчид: 2014 онд Төв, Дорнод, Дархан-Уул аймгууд болон Улаанбаатар хотын нийт 32 ХК-д хяналт шалгалтын төлөвлөгөөний дагуу газар дээрх хяналт, шалгалтыг хийж гүйцэтгэсэн.

Зохицуулалттай этгээд буюу үнэт цаасны зах зээлийн мэргэжлийн оролцогч нийт 23 компанид төлөвлөгөөт шалгалтыг, 17 аймаг дахь 25 салбарын үйл ажиллагаанд төлөвлөгөөт бус шалгалтыг орон нутгийн төлөөлөгчдөөр дамжуулан хийлгэлээ.

“МИК актив нэг ТЗК” ХХК, “МИК актив хоёр ТЗК” ХХК болон тэдгээрийн хөрөнгө итгэмжлэн удирдагч “Монголын Ипотекийн Корпораци ОССК” ХХК-ийн үйл ажиллагаанд газар дээрх хяналт, шалгалт хийж Улсын байцаагчийн албан шаардлагаар “Монголын Ипотекийн Корпораци ОССК” ХХК-ийн удирдлагад хугацаатай үүрэг өгөв.

2013 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг нийт 197 ХК-иас хүлээн авснаас 127 ХК санхүүгийн тайлангаа аудитын байгууллагаар баталгаажуулсан байна. Эдгээр 127 ХК-ийн санхүүгийн тайлангийн нэгдсэн үзүүлэлтийг Монголын Хөрөнгийн бирж ХК-ийн цахим хуудсаар дамжуулан нийтэд мэдээлэв.

Нийт 28 ХАА-н биржийн зуучлагч (брокер)-аас 2013 жилийн эцсийн, 2014 оны хагас жилийн санхүүгийн тайланг тус тус хүлээн авч нэгтгэл боловсрууллаа.

Компанийн тухай хууль, Компанийн засаглалын кодексын талаар нийт 130 ХК-ийн удирдах албан тушаалтнуудад 2 удаа сургалт зохион байгууллаа. ТҮЗ-ийн хараат бус гишүүдийг сонгосон, компанийн дүрмээ шинэчлэн баталсан компаниудын биелэлт 68 %-тай байна.

Монгол Улсын Компанийн тухай хууль, Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль, Хорооны 2007 оны 206 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Үнэт цаасны мэдээллийн нэгдсэн сангийн журам”-аар хувьцаат компаниудад хүлээлгэсэн үүргийн хэрэгжилтийн байдал нийт 303 ХК-ийн хувьд 2014 оны жилийн эцсийн байдлаар дараахь байдалтай байна.

Хүснэгт 1

№	Журмаар хүлээсэн үүрэг	Компанийн тоо	Эзлэх хувь
1	Хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын мэдэгдлээ ирүүлсэн	153 ХК	48.8%
2	Санхүүгийн тайлан ирүүлсэн	197 ХК	62.9%
3	Компанийн дүрмээ шинэчлэн баталсан	163 ХК	52.1%
4	ТҮЗ-ийн хараат бус гишүүдийг сонгосон	175 ХК	55.9%

Монголын хөрөнгийн бирж дээр хувьцаа нь арилжаалагддаг, аж ахуйн үйл ажиллагаа нь явагдаж буй 186 ХК-ийн хувьд дээрх судалгаа дараах байдалтай байна.

Хүснэгт 2

№	Журмаар хүлээсэн үүрэг	Компанийн тоо	Эзлэх хувь
1	Хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын мэдэгдлээ ирүүлсэн	135 ХК	72.6%
2	Санхүүгийн тайлан ирүүлсэн	155ХК	83.3%
3	Компанийн дүрмээ шинэчлэн баталсан	127 ХК	68.3%
4	ТҮЗ-ийн хараат бус гишүүдийг сонгосон	146 ХК	78.5%

Үнэт цаасны зах зээл дээрх зохицуулалттай үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл бүхий нийт 69 компанийн 2013 оны жилийн эцсийн болон 2014 оны хагас жилийн санхүүгийн тайланг хүлээн авч дүгнэлт гаргалаа..

“ҮЦТТХТ” ХХК-д хийгдэж байгаа арилжааны бус хэлцэл, үнэт цаасыг тусгаарласан, барьцаалсан гүйлгээнд сар бүр хяналт тавьж ажилладаг ба МIТ хяналтын програмаар бодит цагийн хяналт хийж 4 ХК-ийн үнэ ханш өссөнтэй холбогдуулан шалгалт хийж, дүгнэлт гаргав.

Даатгалын байгууллага болон даатгалын мэргэжлийн оролцогчид: 2014 онд нийт 7 даатгалын компани, 6 даатгалын хохирол үнэлэгч компани, 6 даатгалын зуучлагч компани, даатгалын байгууллагын санхүүгийн тайланд аудит хийх зөвшөөрөлтэй 13 аудитын компанийн үйл ажиллагаанд газар дээрх шалгалтыг хийж нийт 398 зөрчил, дутагдал илрүүлж, торгууль оногдуулав. Мөн 21 аймагт ажиллаж, даатгалын төлөөлөгчийн сургалтыг зохион байгуулан даатгалын компаниудын орон нутаг дахь 142 салбарын үйл ажиллагаанд үзлэг шалгалт хийлээ.

Даатгалын байгууллагуудын 2013 оны жилийн эцэс болон 2014 оны 1-4 дүгээр улирлын санхүүгийн тайланд зайны хяналт хийж, дүгнэлтийг компани тус бүрт хүргүүлэн тайланг хуульд заасан хугацаанаас хоцроосон компаниудад хариуцлага тооцож, 24.7 сая төгрөгийн торгууль оногдуулав.

Банк бус санхүүгийн байгууллага болон хадгаламж, зээлийн хоршоод: 2014 онд бичил санхүүгийн салбарт үйл ажиллагаа эрхэлж буй 167 банк бус санхүүгийн байгууллага, 61 хадгаламж зээлийн хоршоо, 50 иргэн, хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаанд газар дээрх хяналт шалгалтыг хийж гүйцэтгэлээ.

Газар дээрх болон зайны хяналт шалгалтаар нийт 33 банк бус санхүүгийн байгууллагад улсын байцаагчийн албан шаардлагыг, 1 банк бус санхүүгийн байгууллагад 6,7 сая төгрөгийн захиргааны хариуцлагыг оногдуулсан.

Банк бус санхүүгийн байгууллага, Хадгаламж зээлийн хоршоод, Зээлийн батлан даалтын сангийн санхүүгийн тайлан, үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийн тайланг Fin-A системээр хяналаа. 2013 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангийн нэгтгэлд нийт 137, 2014 оны 1 дүгээр улирлын нэгтгэлд 138, 2 дугаар улирлын нэгтгэлд 137, 3 дугаар улирлын нэгтгэлд 136 хадгаламж зээлийн хоршооны санхүүгийн тайлан хамрагдсан ба банк бус санхүүгийн байгууллагын хувьд 2013 оны жилийн санхүүгийн тайлангийн нэгтгэлд нийт 260, 2014 оны 1 дүгээр улирлын нэгтгэлд 286, 2 дугаар улирлын нэгтгэлд 326, 3 дугаар улирлын санхүүгийн тайлангийн нэгтгэлд 347 банк бус санхүүгийн байгууллагын санхүүгийн тайлан тус тус хамрагдаад байна.

Санхүүгийн тайланг хянаж нийт давхардсан тоогоор 534 хадгаламж зээлийн хоршоо, 732 банк бус санхүүгийн байгууллагад тайлангийн хариугаар үүрэг даалгавар, зөвлөмж хүргүүлэн ажиллалаа.

— о о —

ДӨРӨВ. САНХҮҮГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН СУРГАЛТ СУРТАЛЧИЛГАА БОЛОН ИРГЭДИЙН САНХҮҮГИЙН БОЛОВСРОЛЫГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ ТАЛААР

Хорооны нийгмийн маркетингийн бодлогыг хэрэгжүүлэх болон санхүүгийн зах зээлийн талаарх мэдээллийг иргэд, олон нийтэд хүргэх ажлыг сайжруулж, тэдний мэдлэг боловсролыг дээшлүүлэхэд зориулан нийт 31 телевиз, 2 радио, 2 мэдээллийн агентлаг, 10 сонин, 2 сэтгүүл, 1 төрийн бус байгууллага, 14 сайт болон 3 төрийн байгууллагатай хамтран ажиллаж давхардсан тоогоор нийт 109 сэдвийн хүрээнд хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлд 391 удаагийн ярилцлагыг зохион байгуулав.

Албан ёсны Фэйсбүүк, Твиттер хуудсууд, “Өдрийн сонин”, “Зууны мэдээ” сонинуудад тус бүр 21 удаа буюу нийт 126 удаагийн цацалтаар Хорооноос гаргасан шийдвэрүүд болон бусад мэдээ мэдээллийг олон нийтэд мэдээллээ. Хорооны албан ёсны фэйсбүүк, твиттер хуудасны тогтмол хэрэглэгчийн тоо 3225, мэдээ, мэдээллийн хандалтын тоо 38372, нийтлэгдсэн мэдээ, мэдээллийг бусад хэрэглэгч рүү түгээсэн тоо /share, retweet хийсэн тоо/ 334-д хүрсэн байна.

Үнэт цаасны чиглэлээр “Санхүүгийн зах зээлийн талаар сэтгүүлчдэд таниулах нь” сэдэвт сургалт зохион байгуулж IPO, Хөрөнгө оруулалтын сангуудын хууль эрх зүйн орчин, Кастодианы үйлчилгээ сэдвүүдээр илтгэл тавин мэдээлэл өглөө.

Санхүүгийн зах зээлийн оролцогчдын дунд Тайваны “Грэйт Тай” биржтэй хамтран “Үнэт цаасны Биржийн бус зах зээлийн арилжааны талаарх ойлголт” сэдэвт сургалт, Азийн Хөгжлийн банктай хамтран “Хөрөнгө оруулалтын сангийн хяналт ба зохицуулалт” сэдэвт олон улсын сургалтыг тус тус зохион байгуулж зах зээлийн оролцогчдыг ижил мэдээллээр хангав.

Үнэт цаасны зохицуулалтын төрийн байгууллага байгуулагдсаны 20 жилийн ойн хүрээнд хөрөнгийн зах зээлийн түүхийг өгүүлэх гэрэл зураг, санхүүгийн зах зээлийн мэдээ, мэдээлэл бүхий баримт материал бэлтгэж “Mongolian Economy” сэтгүүлийн тусгай дугаар гаргаж, “Монголын эдийн засгийн түүхийн алманах” номд санхүүгийн салбарын холбогдох мэдээллийг оруулан иргэд олон нийтэд салбарын үйл ажиллагааг сурталчиллаа.

Иргэдийн санхүүгийн боловсролыг дээшлүүлэх ажлын хүрээнд Үнэт цаасны зах зээлийн хууль тогтоомж, дүрэм, журмын эмхэтгэл 1, 2 дугаар боть, Хөрөнгийн зах зээлийн, нэр томьёоны тайлбар толь, ХАА бараа, түүхий эдийн биржийн арилжааны талаарх гарын авлагыг боловсруулж гаргалаа.

Хууль тогтоомжийн өөрчлөлт, шинэчлэлийн талаар мэдээлэл хүргэх, сурталчлан таниулах зорилгоор 3 удаа Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулдаг 110 хувьцаат компаниудын удирдах ажилтнуудад зориулсан сургалтыг тус тус зохион байгуулав.

Хорооны дэргэдэх Компанийн засаглалын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх Ажлын Албанаас дараах 9 сургалтын байгууллагуудтай гэрээ байгуулан компанийн засаглалын гэрчилгээ олгох сургалтыг зохион байгуулж байна. Үүнд:

1. Монголын Үнэт Цаасны Арилжаа Эрхлэгчдийн Холбоо;
2. Монголын Ажил Олгогчдын Эздийн Нэгдсэн Холбоо;
3. Монголын Худалдаа Аж Үйлдвэрийн Танхим;
4. Банк Санхүүгийн Академи;
5. “De Юре Партнерс” ХХК;
6. Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн Хараат Бус Гишүүдийн Холбоо;
7. Компанийн Засаглалын Институт;
8. Монголын Мэргэшсэн Нягтлан Бодогчдын Институт;
9. Компанийн Засаглалын Хөгжлийн Төв.

Үнэт цаасны зах зээлд “Хөрөнгө оруулалтын зөвлөх, андеррайтер, хөрөнгө оруулалтын сан, түүний менежемент”-ийн чиглэлээр ажил үйлчилгээ явуулах эрх олгох сургалтыг зохион байгуулав.

“Хөдөө аж ахуйн бараа, түүхий эдийн зах зээл дээр мэргэжлийн ажил, үйлчилгээ явуулах брокерийн эрх олгох сургалт”-ын хөтөлбөрийг боловсруулж сургалт зохион байгуулан

мэргэжилтнүүдэд гэрчилгээ олголоо. Мөн “ХАА-н биржийн арилжааны зуучлагч (брокер)-дын үйл ажиллагааны зохицуулалтын журам” батлагдсантай холбогдуулж Хөдөө аж ахуйн биржийн удирдлагуудын дунд сургалт зохион байгуулав.

Даатгалын чиглэлээр. НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн (НҮБХХ) Люксембургийн Засгийн газрын санхүүжилтээр хамтран хэрэгжүүлж буй “Бичил даатгалын зах зээлийн чадавхийг бэхжүүлэх төслийн” хүрээнд “Хүртээмжтэй даатгал 2014 олон улсын форум” зохион байгуулж Энэтхэг, Бангладеш, Филиппин, Өмнөд Солонгос, Хятад, Хонконг, Япон, Тайвань, Шинэ Зеланд зэрэг орны даатгалын чиглэлээр мэргэшсэн олон улсад нэр хүндтэй экспертүүд болон даатгалын салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа гадаад, дотоодын байгууллага, компаниудын 200 орчим төлөөллийг оролцуулав.

Мөн НҮБ-ын хөгжлийн хөтөлбөр, Монголын даатгагчдын холбоотой хамтран даатгалын салбарын удирдах ажилтнуудад зориулсан “Даатгалын хэлэлцүүлэг-2014” –ийг зохион байгуулан “Хүртээмжтэй даатгал-2014” олон улсын форумын санал шүүмжлэлийн дагуу анхаарал татсан асуудлууд, даатгалын салбарт эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтын тогтолцоог нэвтрүүлэх асуудлууд, даатгалын компанийн засаглалыг сайжруулах талаар санал солилцсон.

Даатгалын компанийн ажилтнуудад зориулан “Даатгалын журам зааврыг танилцуулах сургалт” зохион байгуулж, 2013-2014 онд шинээр боловсруулсан журам заавруудыг танилцуулав.

Нэгдсэн үндэсний байгууллагын хөгжлийн хөтөлбөр, Монголын даатгагчдын холбоотой хамтран Даатгалын нээлттэй өдөрлөг зохион байгуулав. Уг өдөрлөгт Даатгалын компаниуд, Даатгалын зуучлагч компаниуд, Албан журмын даатгагчдын холбоо болон Бичил даатгалын төсөл зэрэг 17 байгууллага өөрсдийн үйл ажиллагааг таниулан, сурталчилж оролцсон. Даатгуулагчийн гарын авлагыг 3 хувилбараар боловсруулан 5000 хувь хэвлүүлж олон нийтэд хүргэсэн.

Канадын Toronto centre-тэй хамтран Люксембургийн төслийн санхүүжилтээр “Даатгалын мэргэжлийн оролцогчдод зориулсан сургалт”, Монголын актуарчдын нийгэмлэгтэй хамтран актуарчдад зориулан түвшин тогтоох сургалт, Монголын даатгагчдын холбоо, Монголын даатгалын зуучлагчдын холбоо болон Албан журмын даатгагчдын холбоотой хамтран даатгалын мэргэжлийн оролцогчдод зориулсан сургалтуудыг 33 удаа зохион байгуулж, сургалтад нийт 1405 хүн хамруулав.

Даатгалын компанид ажиллах иргэдэд зориулсан даатгалын төлөөлөгчийн сургалт, даатгалын хохирол үнэлэгчийн сургалтуудыг даатгалын мэргэжлийн холбоодтой хамтран нийт 12 удаа зохион байгуулав. Сургалтанд хамрагдсан иргэдээс шалгалт авч тэнцсэн 47 иргэнд даатгалын хохирол үнэлэгчээр, 407 иргэнд даатгалын төлөөлөгчөөр даатгалын салбарт ажиллах эрх олголоо.

Мөн 2014 онд Монголын даатгалын зуучлагчдын холбоотой хамтран Нийслэл болон аймаг, орон нутагт банкны ажилтнуудад зориулсан даатгалын зуучлалын 25 удаагийн сургалтыг зохион байгуулж, Хаан банк, Хас банк, Капитал банк, Үндэсний хөрөнгө оруулалтын банк, Төрийн банк, Голомт банк, Ариг банк, Худалдаа хөгжлийн банкны нийт 1002 ажилтанг хамруулж шалгалтад тэнцсэн 893 ажилтанд зуучлагчийн эрх олголоо.

Бичил санхүүгийн чиглэлээр. Азийн хөгжлийн банкны МОН-9152 төслийн санхүүжилтээр “Монгол улсад хадгаламж зээлийн хоршоо үүсэж хөгжсөн түүхийг өгүүлсэн баримтат кино” бүтээж олон нийтийн хүртээл болголоо.

Мөн Ядуурлыг бууруулах Японы сангаас Азийн хөгжлийн банкаар дамжуулан санхүүжүүлэн хэрэгжүүлж буй “Ядуу иргэдэд чиглэсэн санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх” төслийн хүрээнд хадгаламж зээлийн хоршоодын хөгжилд бий болсон ахиц дэвшлийг олон нийт болон бусад оролцогчдод танилцуулах сурталчилгааны ажлыг хийлээ. “Хадгаламж зээлийн хоршоо гэж юу вэ?” иргэдэд зориулсан гарын авлагыг 2000 ширхэг хэвлүүлэн хадгаламж зээлийн хоршоодын бүсчилсэн сургалтын үеэр орон нутгийн иргэдэд сурталчиллаа. Хадгаламж зээлийн хоршоодын бүсчилсэн сургалтыг 5 удаа зохион байгуулж нийт 136 хоршооны 348 удирдах ажилтнуудыг оролцуулав.

Улирал бүр бичил санхүүгийн салбарын удирдах ажилтан, эдийн засагч, нягтлан бодогч нарт зориулсан сургалтуудыг үе шаттайгаар зохион байгуулсан бөгөөд нийт 9 сургалтад давхардсан тоогоор 309 банк бус санхүүгийн байгууллагын ажилтнуудыг, “Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд мөрдөгдөж буй хууль, журам заавар” сэдэвт сургалтыг зохион байгуулж, нийт 75 банк бус санхүүгийн байгууллагын удирдах ажилтнуудыг хамрууллаа. Мөн гадаад валютын арилжааны үйл ажиллагаа эрхэлж буй 75 банк бус санхүүгийн байгууллагад шинээр нэвтрүүлэх санхүүгийн програмын талаарх сургалтыг зохион байгуулав.

Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр хэрэгжиж буй төсөлтэй хамтран “Саятан болгох дамжаа” олон ангит телевизийн уран сайхны кино захиалан хийлгэж иргэдийн амьдралд тохиолдож байгаа санхүүгийн ололт амжилт, саад бэрхшээл түүнийг хэрхэн шийдвэрлэж байгаа тухай бодит амьдралд тулгуурласан асуудлыг уран сайхны аргаар илэрхийлэн олон нийтийн хүртээл болгосон нь иргэдийн санхүүгийн боловсролыг дээшлүүлэх ач холбогдолтой ажил боллоо.

— ооо —

ТАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХҮРЭЭНИЙ САНХҮҮГИЙН САЛБАРЫН НЭГДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

5. 1. ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛ

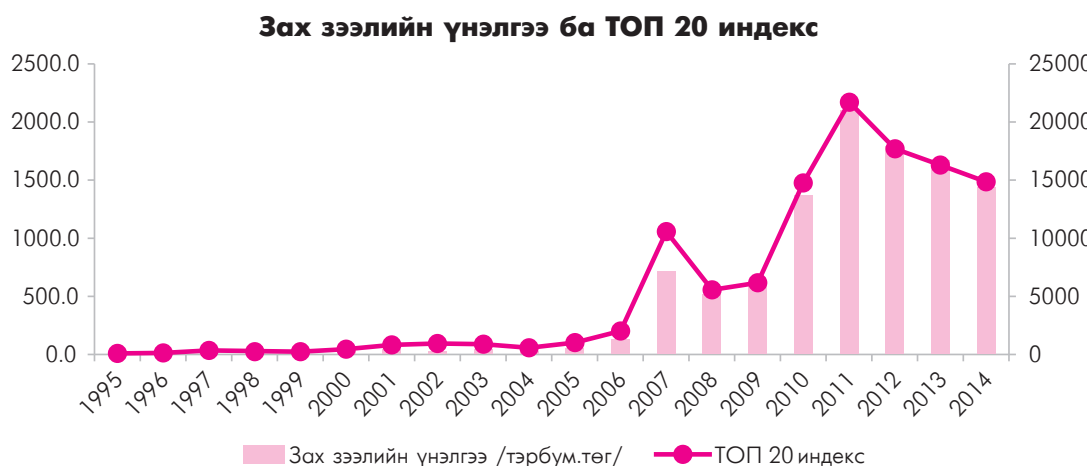
5.1.1. Ерөнхий байдал

Зах зээлийн үнэлгээ: Зах зээлийн үнэлгээ 2014 оны жилийн эцсийн байдлаар 1442.66 тэрбум төгрөгөөр хэмжигдэж байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс 227.87 тэрбум төгрөгөөр буюу 13,6%-иар буурсан үзүүлэлттэй байна. Тайлант хугацаанд ТОП-20 индексийн дээд үзүүлэлт 15264.58 нэгж, доод үзүүлэлт 14475.2 нэгж, дундаж үзүүлэлт 14832.98 нэгж, хаалтын ханш 14854.24 нэгж байгаа нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 1447.57 нэгжээр буюу 8.9%-иар буурсан байна.

Зах зээлийн үнэлгээ буурахад эдийн засгийн өсөлт удааширсан, уул уурхайн салбарын компанийн хувьцааны үнэ ханш дотоодын болон олон улсын хөрөнгийн бирж дээр огцом буурсан, гадаадын хөрөнгө оруулагчдын үнэт цаасны зах зээлд хөрөнгө оруулах сонирхол 2012 оноос хойш эрс буурсан, зах зээлийн дэд бүтэц сул зэрэг нь голчлон нөлөө үзүүлжээ.

Зах зээлийн үнэлгээ эдийн засгийн өсөлтөөс шууд хамааралтай буюу мөчлөг дагасан шинжтэй, мөн цөөн тооны хувьцаат компаниудын үнэлгээнээс бүрддэг, бүтээгдэхүүний нийлүүлэлт дутмагаас шалтгаалж буурсан байна.

График -1

Зах зээлийн үнэлгээг бүрдүүлэгч компанийн хувьцааны үнэ ханшинд тулгуурлан ТОП-20 индексийн сагсыг тооцож байгаа өнөөгийн нөхцөлд ТОП-20 индексийн үзүүлэлтийн өсөлт, бууралт нь зах зээлийн үнэлгээнээс шууд шалтгаалж байна.

Тайлант хугацаанд үнэт цаасны хөрвөх чадварын түвшин 0.02 хувь байгаа нь өмнөх оны мөн үеийнхээс даруй 0.04 нэгжээр буюу 65 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Хөрвөх чадварын түвшин нь зах зээлд арилжигдаж буй үнэт цаасны эргэлтийг хэмжигч үзүүлэлт бөгөөд хөгжингүй зах зээлтэй орнуудын хувьд дээрх үзүүлэлт 0.80-0.90 хувь байдаг ба манай орны хувьд 0.02-0.12 хувийн хооронд хэлбэлзэж байгаа нь үнэт цаасны зах зээл зогсонго байгааг илтгэж байна.

График - 2

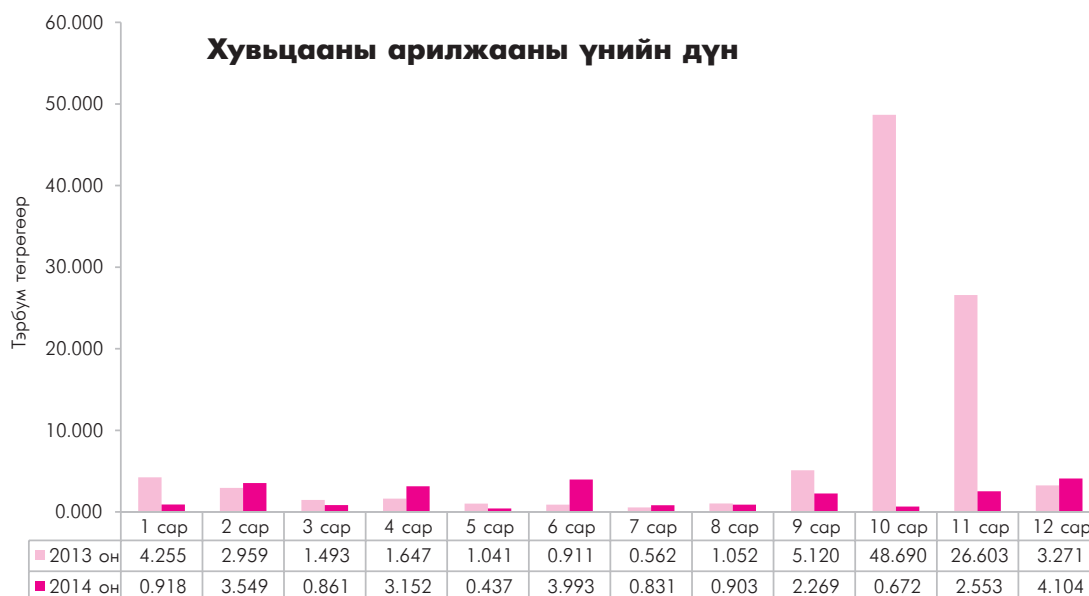
Хөрвөх чадварын түвшинг бага байхад голчлон хөрөнгийн биржид бүртгэлттэй хувьцаат компаниудын хяналтын багц цөөн тооны хөрөнгө оруулагчдын гарт төвлөрсөн, нийт бүртгэлтэй компаниудын дийлэнх нь 75 хувиас дээш төвлөрөлтэй, нэмж үнэт цаас гаргах сонирхол бага, гадаад, дотоодын томоохон мэргэжлийн хөрөнгө оруулагч байхгүй, тэдгээрийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нэр төрөл дутмаг, хөрөнгийн бирж дээр маркет макийн зуучлалын тогтолцоо хөгжөөгүй нь суурь нөлөөг үүсгэжээ.

Мөн мэргэжлийн зуучлагч байгууллагуудын санхүүгийн болон хүний нөөцийн чадавхи сул, маржин арилжаа буюу зээлээр үнэт цаас худалдан, худалдан авах үйлчилгээний төрөл хөгжөөгүй байгаа зэрэг нь хөрвөх чадварын түвшинг бага байхад давхар нөлөөлж байна.

2014 онд хөрөнгийн биржийн 255 удаагийн арилжаагаар 137 компанийн 51.7 сая ширхэг хувьцааг 24.2 тэрбум төгрөгөөр, Засгийн газрын бондыг 9 удаагийн арилжаагаар 375.5 мянган ширхэгийг 36.1 тэрбум төгрөгөөр тус тус арилжсан байна. Нийт гүйлгээний үнийн дүнг хувиар авч үзвэл 40.16%-ийг хувьцааны, 59.84%-ийг Засгийн газрын бондын арилжаа тус тус эзэлж байна.

Цаашид Засгийн газрын бондын анхдагч болон хоёрдогч зах зээлийн арилжааг хөрөнгийн биржээр дамжуулан арилжих нөхцлийг бүрдүүлэх, Монголбанкиар дамжуулан арилжигдаж буй Засгийн газрын бондын арилжаанд банк зөвхөн өөрийн хөрөнгөөр оролцохоос бус зуучлалын үйл ажиллагаа явуулахгүй байх зохицуулалтыг бий болгох шаардлага Хорооны өмнө тулгарч байна.

Хувьцааны арилжааны үнийн дүнг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад даруй 73.4 тэрбум төгрөгөөр буюу 75.2 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байгаа бөгөөд идэвхтэй арилжигдсан 30 компанийн арилжааны дүн нь бирж дээрх нийт арилжааны 94.4 хувийг эзэлж байна.

Арилжааны хэмжээ өмнөх онуудаас эрс буурахад голчлон гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгжүүд манай орны бүртгэлтэй хувьцаат компанийн хувьцааг худалдан авах сонирхол буурсан, дийлэнх хувьцаат компаниудын засаглал сул, төвлөрөл өндөр, тайлагналын ил тод тогтолцоо төлөвшөөгүй, зах зээлийн хөрвөх чадвар доогуур байгаа нь нөлөөлжээ.

Мөн иргэдийн үнэт цаасны зах зээлийн талаарх мэдлэг, мэдээлэл хомсоос гадна хувьцаа худалдан авахаасаа илүүтэйгээр банкны хадгаламжид хөрөнгөө байршуулах сонирхол өндөр, хувьцаат компаниудын засаглалд итгэх итгэл сул байгаа нь давхар нөлөөлж байна.

Улсын бүртгэлд бүртгэлтэй байгаа дийлэнх аж ахуйн нэгжүүдийн өмчлөл нь хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн хэлбэрээр байгуулагдсан, гэр бүлийн бизнесийн шинжийг агуулсан, дутагдалтай байгаа санхүүжилтээ үнэт цаас гаргах замаар олон нийтээс хөрөнгө татан, төвлөрүүлэх сонирхол бага, банкны богино хугацаат зээлийн санхүүжилтийг чухалчлах хандлага давамгайлж байна. Энэ нь анхдагч зах зээлийн арилжаа болон компанийн бондын зах зээлийг хөгжүүлэхэд сөргөөр нөлөөлж байна.

Санхүүгийн суурь хэрэгслүүдийн чадавхи сул байгаа нь эргээд үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл бий болох боломжийг багасгаж байна.

Манай улсад анхдагч зах зээлийн арилжаа 2005 онд “Монгол шилтгээн” ХК хувьцаагаа олон нийтэд санал болгон арилжиснаар анх үүсэн бий болсон бөгөөд 2005-2014 оны байдлаар 12 хувьцаат компани анхдагч зах зээлд шинээр үнэт цаасаа гаргасан бол 9 хувьцаат компани нэмж үнэт цаасаа гаргах замаар үнэт цаасны зах зээлээс нийт 85.4 тэрбум төгрөгийг татан төвлөрүүлсэн байна.

Анхдагч зах зээлийн арилжаа эрчимтэй хөгжихгүй байгаад дараахь хүчин зүйлс нөлөөлж байна. Үүнд: Үнэт цаасны зах зээлийн багтаамж бага, иргэдийн тус зах зээлд итгэх итгэл сул, илүүдэл мөнгөн хөрөнгөө банкны хадгаламжид байршуулах сонирхол өндөр, андеррайтерийн компаниудын чадавхи сул, мэргэжлийн томоохон хөрөнгө оруулагчид байхгүйгээс шалтгаалан санхүүжүүлэхээр зорьж буй хөрөнгийг бүрэн татан төвлөрүүлэх боломж хомс байна.

2014 онд анхдагч зах зээлийн арилжаагаар “Мерекс” ХК 965.9 тэрбум төгрөгийн 9.6 сая ширхэг хувьцааг, “Би Ди Сек” ХК-ийн нэмж үнэт цаасаа гаргах замаар 520.7 мянган ширхэг хувьцааг 1.1 тэрбум төгрөгөөр тус тус арилжсан байна.

5.1.2. Хувьцаат компаниуд

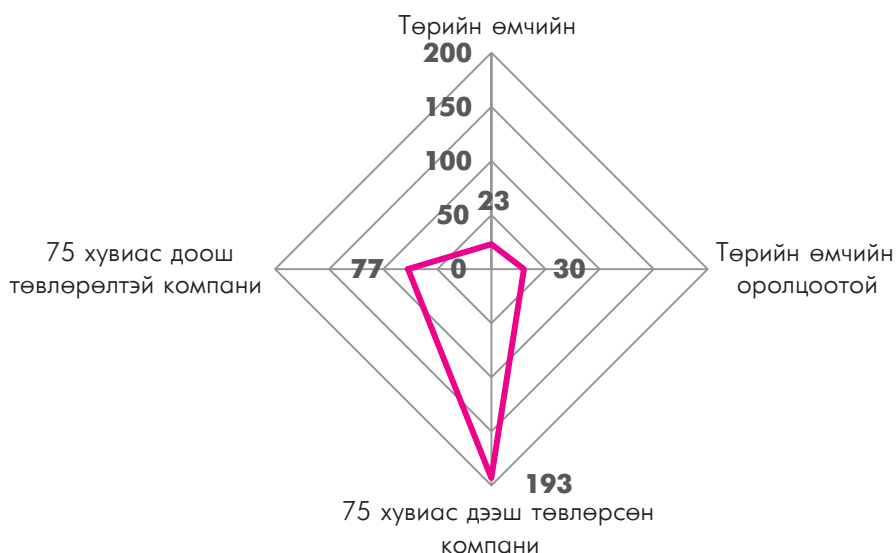
2014 оны жилийн эцсийн байдлаар Хороонд 303 компани бүртгэлтэйгээс, төрийн өмчийн оролцоотой 11, төрийн өмчит 30, хувийн өмчит 262 компани байгаа бол “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК-ийн бүртгэлд нийт 237 хувьцаат компани үүнээс төрийн өмчит 21, төрийн өмчийн оролцоотой 15, хувийн өмчит 201 компани бүртгэлтэй байна.

Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй хувийн өмчит компаниудын дийлэнх хувь нь өмч хувьчлалын үр дүнд үүсэн бий болсноос үүдэн компанийн хувьцааны хяналтын багц цөөн тооны нэгдмэл сонирхолтой этгээдүүдийн гарт төвлөрч, зах зээлийн нийлүүлэлтийн талд дутагдалтай байдал үүсгээд байна.

Хувьцаат компанийн хяналтын багц цөөн тооны этгээдүүдийн гарт төвлөрсөн нь компанийн засаглалыг сул байлгах, дотоод мэдээлэл эзэмшигч этгээд үнэт цаасны үнэ ханшид нөлөөлөх, гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчдын хөрөнгө оруулах сонирхлыг бууруулж, зах зээлийн хөрвөх чадварыг бууруулах үндсэн шалтгаан болж байна.

2014 оны байдлаар Хороонд бүртгэлтэй 303 хувьцаат компанийн 193 компани нь 75 ба түүнээс дээш хувийн төвлөрөлтэй байна.

График - 4

5.1.3. Үнэт цаасны мэргэжлийн оролцогч байгууллага

2014 оны байдлаар Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрөл бүхий үйл ажиллагаа явуулж буй арилжаа эрхлэх 1, төлбөр, тооцоо, хадгаламжийн 1, брокер, дилерийн 66 компани, Засгийн газрын үнэт цаасны анхдагч болон хоёрдогч зах зээлд харилцагчийн нэрийн өмнөөс түүний даалгавраар хөрөнгө оруулалтын ажил үйлчилгээ эрхлэх 11, мөнгөн хөрөнгийн төлбөр гүйцэтгэх 5 арилжааны банк, хөрөнгө оруулалтын менежментийн 2 компани, давхардсан тоогоор андеррайтерийн тусгай зөвшөөрөлтэй 24, хөрөнгө оруулалтын зөвлөхийн үйлчилгээ үзүүлэх 15, кастодиан үйлчилгээ үзүүлэх арилжааны 2 банк байна.

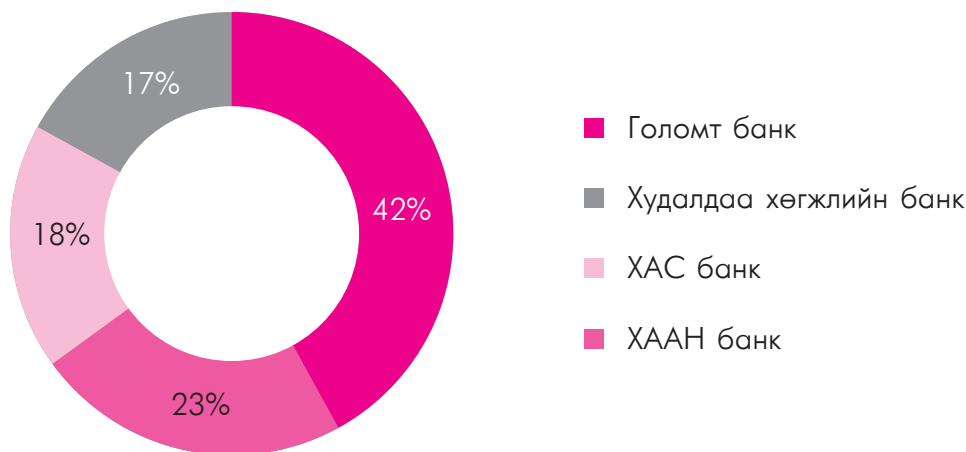
5.1.4. Үнэт цаасны зах зээлийн дэд бүтэц

Үнэт цаасны төлбөр, тооцоо, төвлөрсөн хадгаламжийн статистик үзүүлэлтүүд: 2014 оны байдлаар төлбөр тооцоо, төвлөрсөн хадгаламжийн дансаар 489 харилцагчийн 2171 удаагийн нийт 1.6 их наяд төгрөгийн орлого, 2359 харилцагчийн 3476 удаагийн нийт 1.6 их наяд төгрөгийн зарлагын гүйлгээ хийгдсэн байна.

Тайлант хугацаанд “ҮЦТТТХТ” ХХК-иар дамжуулан үнэт цаасны төлбөр, тооцоо гүйцэтгэх 4 банк хооронд нийт 9.4 тэрбум төгрөг гүйлгээ хийгдсэнээс “Голомт банк” ХХК-иар 3.9 тэрбум, “Худалдаа хөгжлийн банк” ХХК-иар 1.6 тэрбум, “Хас банк” ХХК-иар 1.6 тэрбум, “ХААН банк” ХХК-иар 2.1 тэрбум төгрөгийн гүйлгээ тус тус хийгдсэн байна.

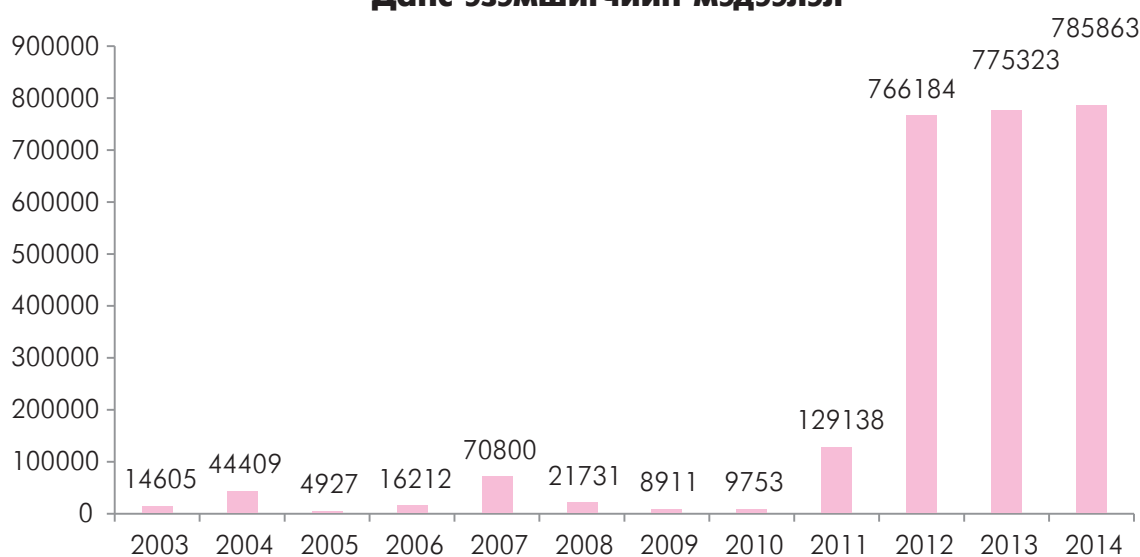
График - 6

“ҮЦТТТХТ” ХХК-иар дамжин хийгдсэн гүйлгээ хувиар

2014 оны жилийн эцсийн байдлаар барьцаа хөрөнгийн санд 61 брокер, дилерийн компанийн 691.8 сая төгрөг, төлбөрийн баталгааны санд 68 брокер, дилерийн компанийн 296.3 сая төгрөгийг төлбөрийн баталгааны санд тус тус байршуулаад байна.

Үнэт цаасны хоёрдогч зах зээл эхэлснээс хойш төвлөрсөн хадгаламжид өссөн дүнгээр шинээр 785,863 холболтын 133,412 данс нээгдсэнээс, дотоодын иргэний 781,489, гадаадын иргэний 1,768, дотоодын аж ахуйн нэгжийн 2,429, гадаадын аж ахуйн нэгжийн 177 данс бүртгэгдээд байна.

Данс эзэмшигчийн мэдээлэл

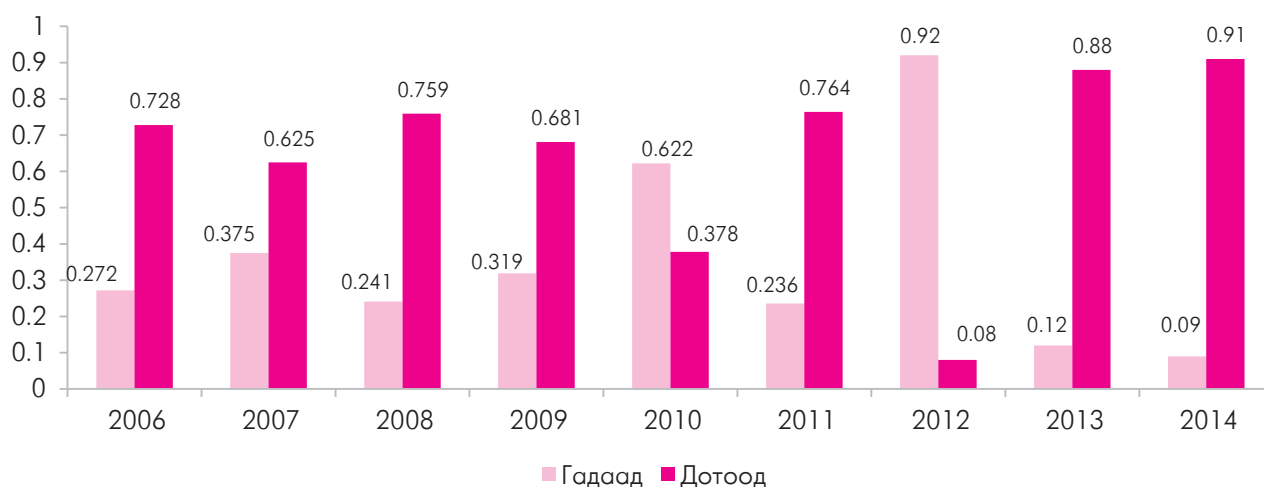
2013 оны байдлаар төвлөрсөн хадгаламжид шинээр нийт 10,540 данс нээгдсэнээс, дотоодын иргэн 10,448, гадаадын иргэн 43, дотоодын аж ахуй нэгж 35, гадаадын аж ахуйн нэгжүүд 14 данс нээлгэсэн байна. 2012 оноос үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжид нээгдсэн дансны тоо эрс өссөн нь төрөөс “Эрдэнэс таван толгой” ХК-ийн 1072 ширхэг хувьцааг үнэ төлбөргүйгээр эзэмшүүлэх шийдвэр голлон нөлөөлсөн.

2012 оноос дотоодын иргэдийн данс нээх ажиллагаа өссөн боловч гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгжийн данс нээх ажиллагаа буурсан байдал ажиглагдаж байна.

Үнэт цаасны зах зээлийн арилжааны дүнд гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчдын эзлэх хувь: 2014 оны байдлаар арилжааны үнийн дүнд гадаадын аж ахуйн нэгжийн эзлэх хувь 2013 оны мөн үетэй харьцуулахад 10 хувиас 4 хувь болж буурсан бол дотоодын аж ахуйн нэгжийн арилжааны үнийн дүнд эзлэх хувь 82 хувиас 58 хувь болж буурсан үзүүлэлттэй байна. Харин гадаад иргэний арилжааны үнийн дүнд эзлэх хувь 2 хувиас 5 хувь болж 2.5 дахин өссөн бол дотоодын иргэдийн хувь 6 хувиас 33 хувь болж 5.5 дахин өссөн дүнтэй байна. Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд эзлэх хувь хэмжээг хүснэгтээр үзүүлбэл дараах байдалтай байна.

Хүснэгт 3

	Нийт хувьцааны гүйлгээний дүн /тэрбум төгрөгөөр/	Нийт арилжаанд эзлэх%	
		Гадаад	Дотоод
2006	18	27.2	72.8
2007	102.4	37.5	62.5
2008	62.3	24.1	75.9
2009	23.2	31.9	68.1
2010	92.8	62.2	37.8
2011	109.1	23.6	76.4
2012	144.7	92	8
2013	97.6	12	88
2014	60.4	9	91

Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд эзлэх хувь

2014 онд арилжааны үнийн дүнд гадаадын иргэд, аж ахуйн нэгжийн эзлэх хувь өмнөх оны мөн үеийнхтэй харьцуулахад буурсан нь дараах хүчин зүйлс нөлөөлсөн гэж үзэхээр байна. Үүнд:

- Улс орны эдийн засгийн нөхцөл, байдал сайн биш, гадаадын хөрөнгө оруулалтын эрх зүйн орчин тодорхойгүйгээс гадаадын болон дотоодын биржид бүртгэлтэй уул уурхайн компаниудын хувьцааны үнэ, ханш унасан;
- Шинэ системтэй уялдан арилжааны банкинд үнэт цаасны мөнгөн төлбөр тооцооны данс нээх, түүний гүйцэтгэлийн ажилбаруудыг гүйцэтгэхэд аль аль талдаа чирэгдэл үүссэн;
- Гадаадын хөрөнгө оруулагчдын хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн, тэдгээрийн өмчлөх эрхийг нь баталгаажуулах, эрхээ хэрэгжүүлэх үндсэн хэрэгсэл нь болох кастодиан банкны үйлчилгээ зах зээлд хараахан нэвтрээгүй, хөрөнгө оруулалтын сангууд үүсэн бий болоогүй;
- Зах зээлд шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нийлүүлэлт дутмаг, хөрвөх чадварын түвшин доогуур байгаа.

2014 онд үнэт цаасны зах зээлд гадаадын хөрөнгө оруулагчдын хөрөнгө оруулах сонирхлыг нэмэгдүүлэх, тэдний өмчлөх эрхийг баталгаажуулах чиглэлээр кастодиан банкны үйлчилгээг нэвтрүүлэх, брокерийн компани номинал дансаар дамжуулан мөнгөн хөрөнгийн гүйлгээг хийх зохицуулалтын орчинг бүрдүүлээд байгаа бөгөөд мөн онд 2 банк кастодианы үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг брокер, дилерийн 1 компани номинал дансаар үйлчилгээ үзүүлэх зөвшөөрлийг тус тус аваад байна.

5.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ**5.2.1. Даатгалын компаниуд**

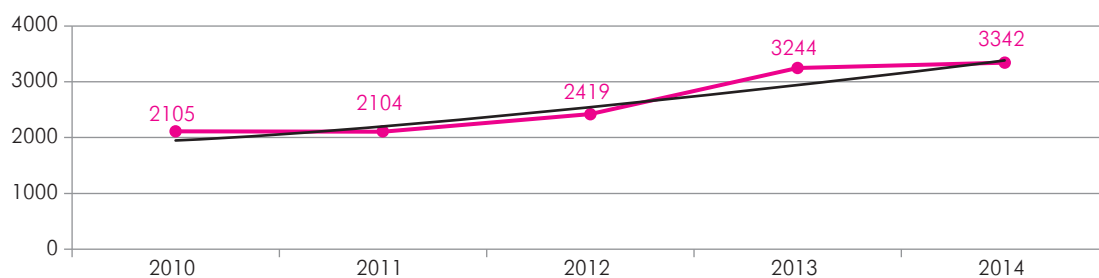
2014 онд даатгалын зах зээл дээр ердийн болон үрт хугацааны даатгалын үйл ажиллагаа эрхэлдэг 17 компани, 247 даатгалын салбар, 3260 даатгалын төлөөлөгч, 30 даатгалын зуучлагч компани, 20 даатгалын хохирол үнэлэгч компани, 15 актуарч, нийт 3342 тусгай зөвшөөрөл, эрх эзэмшигчид үйл ажиллагаа явуулсан. Эдгээрээс “Монгол даатгал” ХХК гадаадын 100 хувийн хөрөнгө оруулалттай, “Ард даатгал” ХХК, “Ган зам даатгал” ХХК-иуд хамтарсан хөрөнгө оруулалттайгаар үйл ажиллагаа явуулж байна.

Даатгалын зах зээл дээрх тусгай зөвшөөрөл, эрх эзэмшигчдийн тоо 2014 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар 2013 оны мөн үеийнхээс 1.03 дахин нэмэгдсэн байна.

Даатгалын зах зээл дээрх тусгай зөвшөөрөл, эрх эзэмшигчдийн тоо

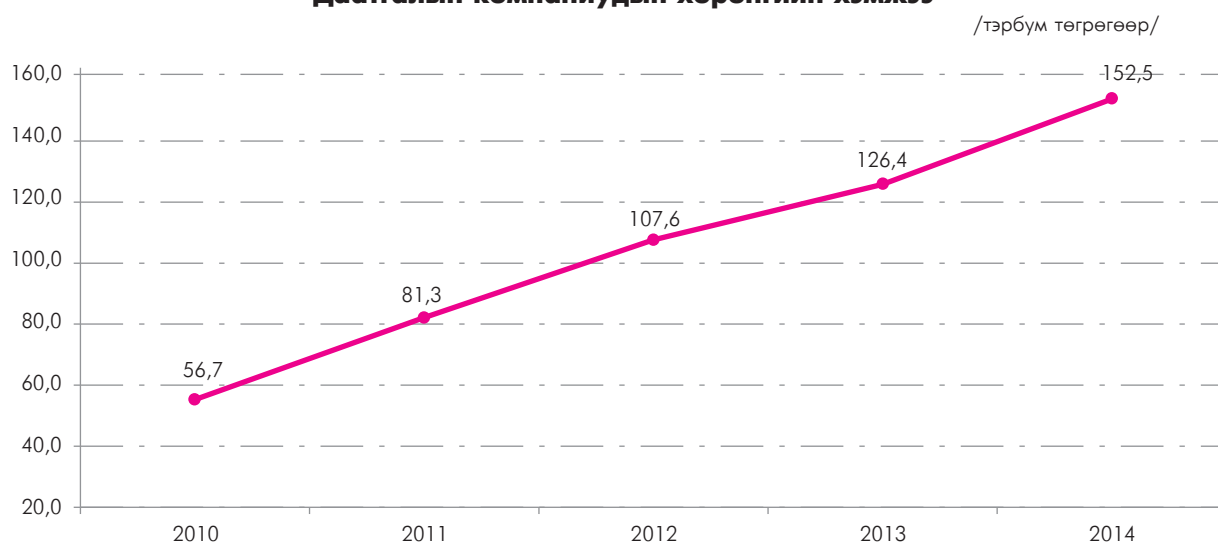
№	Үзүүлэлт	2010	2011	2012	2013	2014
1	Даатгагч	17	17	18	17	17
	Даатгалын компанийн салбар					247
	Даатгалын компанийн төлөөлөгчийн газар					8
2	Даатгалын төлөөлөгч	2061	2057	2357	3178	3260
3	Даатгалын зуучлагч	9	8	17	20	30
	Даатгалын зуучлагч компанийн салбар					101
4	Даатгалын хохирол үнэлэгч	6	9	9	14	20
	Даатгалын хохирол үнэлэгч компанийн салбар					30
5	Актуарч	12	13	18	15	15
	БҮГД	2105	2104	2419	3244	3342

График - 9

Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн тоо

Даатгагчийн хөрөнгө: Тайлант оны 4 дүгээр улиралд даатгалын зах зээл дээр үйл ажиллагаа явуулж буй 17 компанийн нийт хөрөнгийн хэмжээ 152.5 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь өмнөх 2013 оны мөн үетэй харьцуулахад 26.1 тэрбум төгрөгөөр буюу 1.2 дахин өссөн байна. Даатгалын компаниудын нийт хөрөнгийн хэмжээ сүүлийн 5 жилд 2.7 дахин нэмэгдсэн дүнтэй байна. Эдгээрээс гадаадын хөрөнгө оруулалттай компаниудын хөрөнгийн хэмжээ 30.4 хувийг эзэлж байна.

График - 10

Даатгалын компаниудын хөрөнгийн хэмжээ

Даатгалын салбарын нийт эргэлтийн хөрөнгө 2014 оны 4 дүгээр улиралд 125.7 тэрбум төгрөг буюу нийт хөрөнгийн 82.41 хувь, эргэлтийн бус хөрөнгө 26.8 тэрбум төгрөг буюу 17.59 хувийг эзэлж байгаа бол 2013 оны мөн үед эргэлтийн хөрөнгө 109.5 тэрбум төгрөг буюу 82.5 хувийг эзэлж, эргэлтийн бус хөрөнгө 16.8 тэрбум төгрөг буюу нийт хөрөнгийн 17.5 хувийг тус тус эзэлж байсан байна.

Хүснэгт 5

Эргэлтийн болон эргэлтийн бус хөрөнгө /сая төгрөгөөр/

Үзүүлэлтүүд	2013.12.31		2014.12.31		Өсөлт/ бууралт	
	тоо	хувь	тоо	хувь	тоо	пункт
Эргэлтийн хөрөнгө	109583,3	82,5	125695,6	82,41	16 112,30	1.80
Эргэлтийн бус хөрөнгө	16819,9	17,5	26827,3	17,59	10 007,40	(1.80)
Нийт хөрөнгө	126403,2	100	152522,9	100.00	26 119,70	

2014 оны жилийн эцсийн байдлаар эргэлтийн хөрөнгийн 60.1 хувийг мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө, 20.8 хувийг богино хугацаат хөрөнгө оруулалт, 16.5 хувийг дансны авлага, үлдэх 2.58 хувийг бусад эргэлтийн хөрөнгө эзэлж байна. Эргэлтийн хөрөнгийн бүтцийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад бусад эргэлтийн хөрөнгө 0,18 пунктээр, мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө 8.16 пунктээр тус тус буурч, дансны авлага 1.43 пунктээр, богино хугацаат хөрөнгө оруулалт 6.9 пунктээр тус тус өссөн байна. Эргэлтийн хөрөнгийн дүн өмнөх оны мөн үеийнхээс 16,112.3 сая төгрөгөөр өссөн нь даатгалын компаниуд дүрмийн сангаа 3.5 тэрбум төгрөгт хүргэж, хувьцаат капиталын дүнгээ нэмэгдүүлсэнтэй холбоотой байна.

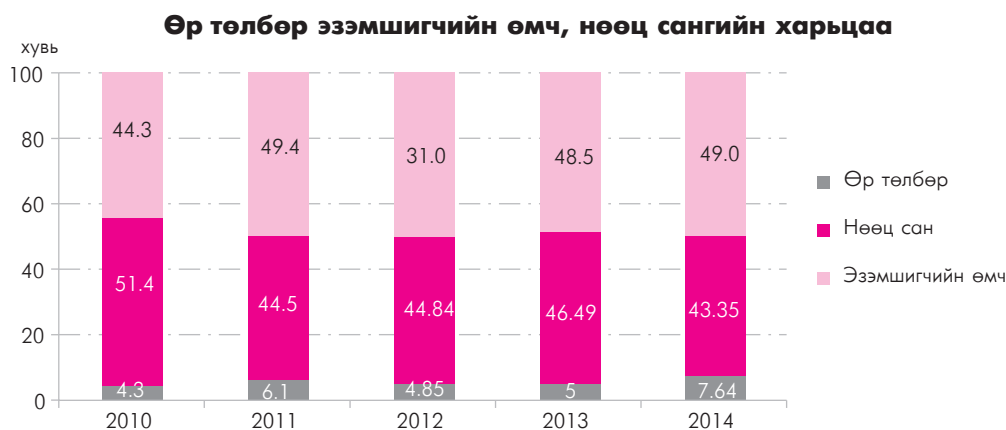
Хүснэгт 6

Эргэлтийн хөрөнгө /сая төгрөгөөр/

Үзүүлэлтүүд	2013		2014		Өөрчлөлт	
	тоо	хувь	тоо	хувь	тоо	пункт
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	74791,8	68,25	75530,9	60,09	739,1	-8,16
Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт	15168,4	13,84	26076,5	20,75	10908,1	6,90
Дансны авлага	16601,3	15,15	20844,3	16,58	4243	1,43
Бусад эргэлтийн хөрөнгө	3021,8	2,76	3243,9	2,58	222,1	-0,18
Эргэлтийн хөрөнгийн дүн	109,583,3	100	125,695,6	100	16,112,3	0

Даатгагчийн өр төлбөр ба эзэмшигчдийн өмч: Даатгалын компаниудын нийт өр төлбөр ба эзэмшигчдийн өмчид даатгалын нөөц сан, эзэмшигчдийн өмч, өр төлбөрийн эзлэх хувь хэмжээг сүүлийн 5 жилийн оны эцсийн байдлаар харьцуулж харахад дараах байдалтай байна.

График - 11

Даатгалын нөөц сан нийт өр төлбөр эзэмшигчдийн өмчид 2010 оны 4 дүгээр улиралд 51.4 хувийг эзэлж байсан бол 2011 оны 4 дүгээр улиралд 44.5 хувь, 2012 оны 4 дүгээр улиралд 44.8 хувь, 2013 оны мөн үед 46.5 хувь эзэлж, тайлант онд 43.3 хувь эзэлж байгаагаас харвал даатгалын компаниудын нөөц сан сүүлийн жилүүдэд буурах хандлагатай байна. Энэ нь компаниуд ашигтай ажиллаж, дүрмийн сангаа нэмэгдүүлэх хүсэлтэй болсонтой холбоотой болно.

Эзэмшигчдийн өмчийн нийт өр төлбөр, эзэмшигчдийн өмчид эзлэх хувийн жин 2010 оноос хойш тогтвортой өсч ирсэн байна. Харин өр төлбөрийн дүн өмнөх онд 5.0 хувь байсан бол тайлант онд 7.64 хувь болж нэмэгдсэн байна.

Хүснэгт 7

Эзэмшигчдийн өмч

/сая төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	2013		2014		Өөрчлөлт	
	Сая/төг	Хувь	Сая/төг	Хувь	Сая/төг	Пункт
Өр төлбөр	6 320,40	5,00	11 658,70	7,64	5 338,30	2,64
Нөөц сан	58 769,80	46,49	66 113,60	43,35	7 343,80	- 3,15
Эзэмшигчийн өмч	61 313,10	48,51	74 750,60	49,01	13 437,50	0,50
Нийт дүн	126 403,30	100,00	152 522,90	100,00	26 119,60	-

Тайлант үеийн эзэмшигчдийн өмчийн дүн сүүлийн 5 жилийн байдлаар тогтвортой өсч, өнгөрсөн оны мөн үеийнхээс 13437.5 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж ирсэн нь даатгалын компаниудын цэвэр ашгийн өсөлттэй холбоотой байна.

Даатгалын хураамжийн орлого: Тайлант хугацаанд даатгалын салбарын нийт хураамжийн орлогын хэмжээ 2014 оны эцэст 108,746.7 сая төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 1.2 дахин өссөн байна. Ердийн даатгалын компаниуд 107,305.6 сая төгрөгийн, урт хугацааны даатгалын компани 1441.1 сая төгрөгийн даатгалын хураамжийн орлого тус тус төвлөрүүлсэн байна. Ердийн даатгалын компанийн даатгалын гэрээнүүдийн нийт үнэлгээний хэмжээ 42015.8 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна.

Даатгалын компаниудын хураамжийн орлогыг даатгалын хэлбэрээр нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 2014 оны 4 дүгээр улирлын нийт хураамжийн орлогыг өмнөх оны мөн үеийнхтэй харьцуулахад гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал 1.11 дахин, хөрөнгийн даатгал 1.26 дахин, автотээврийн хэрэгслийн даатгал 1.12 дахин, ачааны даатгал 1.76 дахин, санхүүгийн даатгал 1.26 дахин, мал амьтадын даатгал 1.16 дахин, жолоочийн хариуцлагын даатгал 1.65 дахин, эрүүл мэндийн даатгал 2.08 дахин, тэтгэврийн даатгал 1.07 дахин тус тус өсч, барилга

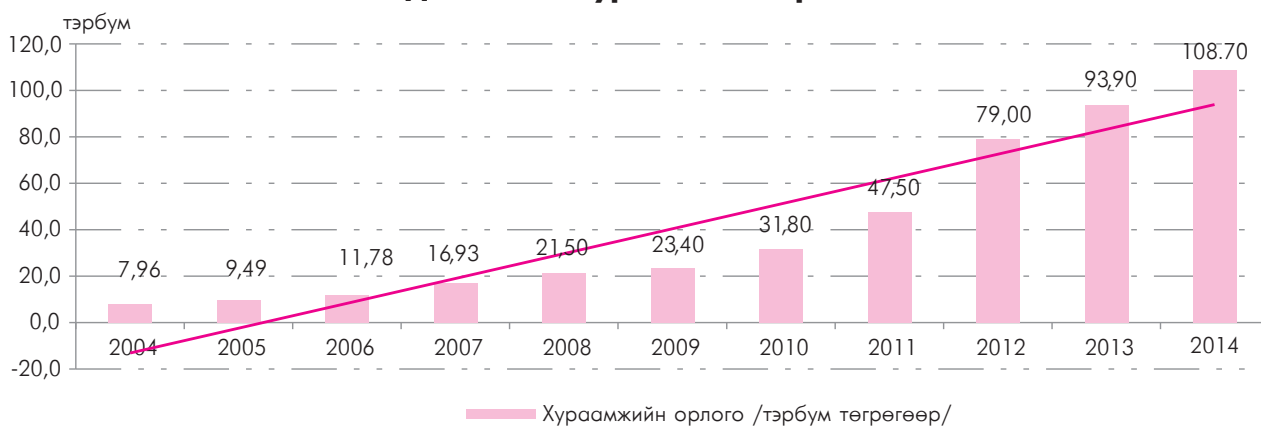
угсралтын даатгал 65.0 хувиар, агаарын хөлгийн даатгал 16.0 хувиар, хуримтлалын даатгал 3.0 хувиар тус тус буурсан байна.

Хүснэгт 8

/сая төгрөгөөр/

Даатгалын хэлбэр	13.12.31	14.12.31	Өөрчлөлт /+,/-/
	Даатгалын нийт хураамжийн орлого (сая.төг)	Даатгалын нийт хураамжийн орлого (сая.төг)	
1.1 Гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	9 107,10	10 125,80	1,11
1.2 Хөрөнгийн даатгал	25 628,00	32 266,80	1,26
1.3 Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	16 332,70	18 277,60	1,12
1.4 Ачааны даатгал	1 810,20	3 190,20	1,76
1.5 Барилга угсралтын даатгал	4 122,20	1 433,70	0,35
1.6 Газар тариалангийн даатгал	-	-	-
1.7 Мал амьтдын даатгал	770,80	890,30	1,16
1.8 Агаарын хөлгийн даатгал	7 044,40	6 461,90	0,92
1.9 Авто тээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	3 295,40	424,30	-
1.10 Хариуцлагын даатгал	7 069,80	5 912,00	0,84
1.11 Санхүүгийн даатгал	2 576,80	3 259,50	1,26
1.12 Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал	12 230,10	20 088,80	1,64
1.13 Зээлийн даатгал	2 191,70	2 707,60	-
1.14 Итгэлцлийн даатгал	6,60	61,70	-
1.15 Төмөр замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал	-	-	-
1.16 Төмөр замын эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	-	-	-
1.17 Агаарын хөлгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	686,00	2 205,40	-
2.1. Хугацаат амьдралын даатгал	379,30	269,80	
2.3. Хуримтлалын даатгал	103,70	100,60	0,97
2.4 Тэтгэврийн даатгал	57,90	62,10	1,07
2.5. Эрүүл мэндийн даатгал	484,70	1 008,60	2,08
	93 897,40	108 746,70	1,16

Даатгалын хураамжийн орлого

2005 оноос хойш 2014 он хүртэл нийт орлогын өсөлт 99.21 тэрбум төгрөгөөр өссөн үзүүлэлт харагдаж байгаа бөгөөд өмнөх оны мөн үеийнхээс 1.2 дахин нэмэгдсэн нь 2012 оноос “Жолоочийн даатгалын тухай хууль” батлагдаж хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотой бөгөөд албан журмаар даатгуулах даатгуулагчдын тоо нэмэгдэж, даатгалын хураамжийн орлогыг сүүлийн жилийн дундажаас илүү өссөн байна.

Түүнчлэн жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын өсөлтийг дагаж авто тээврийн хэрэгслийн даатгал өндөр өсөлттэй гарсан байна. Даатгалын хураамжийн орлогын өсөлтөд мөн инфляци, үнийн өсөлтүүд нөлөөлсөн гэж үзэж болно.

Нөхөн төлбөр хураамжийн орлого

Даатгалын нийт хураамжийн орлогыг ДНБ-д эзлэх хувиар харуулахад өнгөрсөн оны мөн үеийнхээс 0.03 пунктээр буурсан байна.

Нэг хүнд ногдох даатгалын хураамжийн орлого нь сүүлийн жилүүдэд өссөн байна. Тайлант онд нийт хураамжийн орлого 108.7 тэрбум төгрөг болсон бөгөөд нэг хүнд ногдох хураамжийн орлого 36.3 мянган төгрөгт хүрчээ. Энэ үзүүлэлт 2005 оноос хойш даруй 17.0 дахин, өмнөх оны мөн үеийнхээс 2.9 мянган төгрөгөөр тус тус нэмэгдсэн байна.

Даатгалын нөхөн төлбөр: 2013 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар нийт 31481.1 сая төгрөгийн даатгалын нөхөн төлбөр олгосон. Гадаадын болон хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компанийн олгосон даатгалын нөхөн төлбөр нийт нөхөн төлбөрийн 39.2 хувийг эзэлж байна. Тайлант хугацаанд өмнөх оны мөн үеийнхээс гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал 1.5 дахин, хөрөнгийн даатгал 1.3 дахин, автотээврийн хэрэгслийн даатгал 1.08 дахин, агаарын хөлгийн даатгал 12.3, хариуцлагын даатгал 1.91 дахин, жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал 2.2 дахин, зээлийн даатгал 1.75 дахин, хугацаат амьдралын даатгал 1.26 дахин, хуримтлалын даатгал 5.72, дахин, тэтгэврийн даатгал 3.38 дахин тус тус, хөрөнгийн даатгал 10.0 хувиар, ачааны даатгал 32.0 хувиар, барилга угсралтын даатгал 22.0 хувь, мал амьтдын даатгал 66.0 хувиар, авто тээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал 93.0 хувиар, санхүүгийн даатгал 29.0 хувиар тус тус буурсан байна.

Хүснэгт 9

/сая төгрөгөөр/

Даатгалын хэлбэр	2013.12.31	2014.12.31	Өөрчлөлт /+,./-/
	Даатгалын нийт нөхөн төлбөр (сая.төг)	Даатгалын нийт нөхөн төлбөр (сая.төг)	
1.1 Гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	2 155,50	3 228,40	1,50
1.2 Хөрөнгийн даатгал	2 377,30	2 146,40	0,90
1.3 Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	7 442,90	8 021,60	1,08
1.4 Ачааны даатгал	260,20	175,70	0,68
1.5 Барилга угсралтын даатгал	79,80	62,50	0,78
1.6 Газар тариалангийн даатгал			-
1.7 Мал амьтдын даатгал	57,70	19,90	0,34
1.8 Агаарын хөлгийн даатгал	7,70	94,70	12,30

1.9 Авто тээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	2 309,20	172,90	0,07
1.10 Хариуцлагын даатгал	315,80	604,50	1,91
1.11 Санхүүгийн даатгал	911,10	648,30	0,71
1.12 Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал	8 350,70	12 292,20	1,47
1.13 Зээлийн даатгал	1 932,10	3 386,70	1,75
1.14 Итгэлцлийн даатгал			
1.15 Төмөр замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал			
1.16 Төмөр замын эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал			
1.17 Агаарын хөлгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал		6,90	
2.1. Хугацаат амьдралын даатгал	52,00	71,70	1,38
2.3. Хуримтлалын даатгал	78,40	99,00	1,26
2.4 Тэтгэврийн даатгал	6,00	34,30	5,72
2.5. Эрүүл мэндийн даатгал	122,90	415,40	3,38
Нийт дүн	26 459,30	31 481,10	1,19

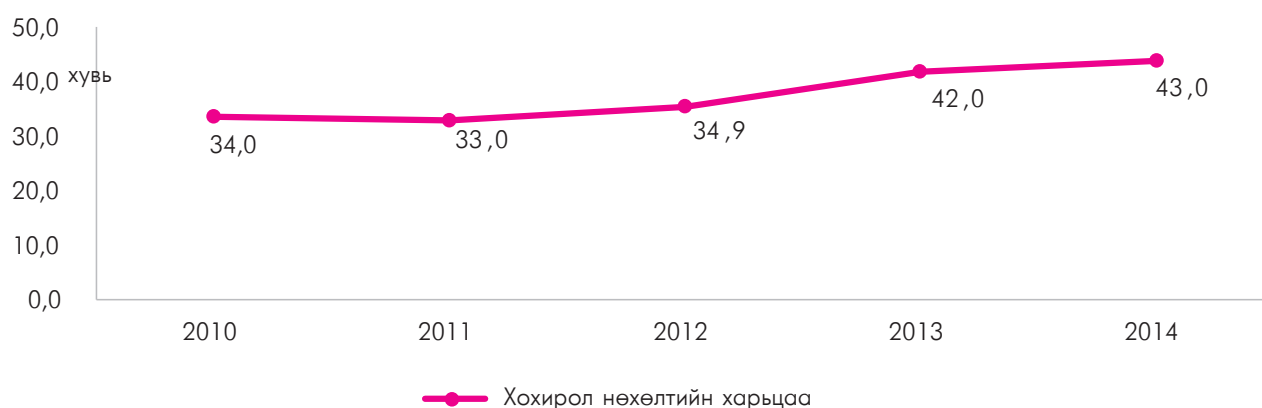
2014 онд даатгагчийн нөхөн төлбөр 31.5 тэрбум төгрөгт хүрч сүүлийн 10 жилийн өмнөх 13.3 дахин өссөн үзүүлэлттэй харагдаж байна. Энэ үзүүлэлтээс харахад нөхөн төлбөр тогтмол өссөн үзүүлэлт ажиглагдаж байна.

График - 15

Даатгалын хохирлын харьцаа: 2014 оны 4 дүгээр улиралд даатгалын хохирлын харьцаа даатгалын салбарын дүнгээр 43.0 хувь болж 5 жилийн өмнөх үеийнхээс 9.0 пунктээр, өмнөх оны мөн үеэс 1.0 пунктээр тус тус нэмэгдсэн байна.

График - 16

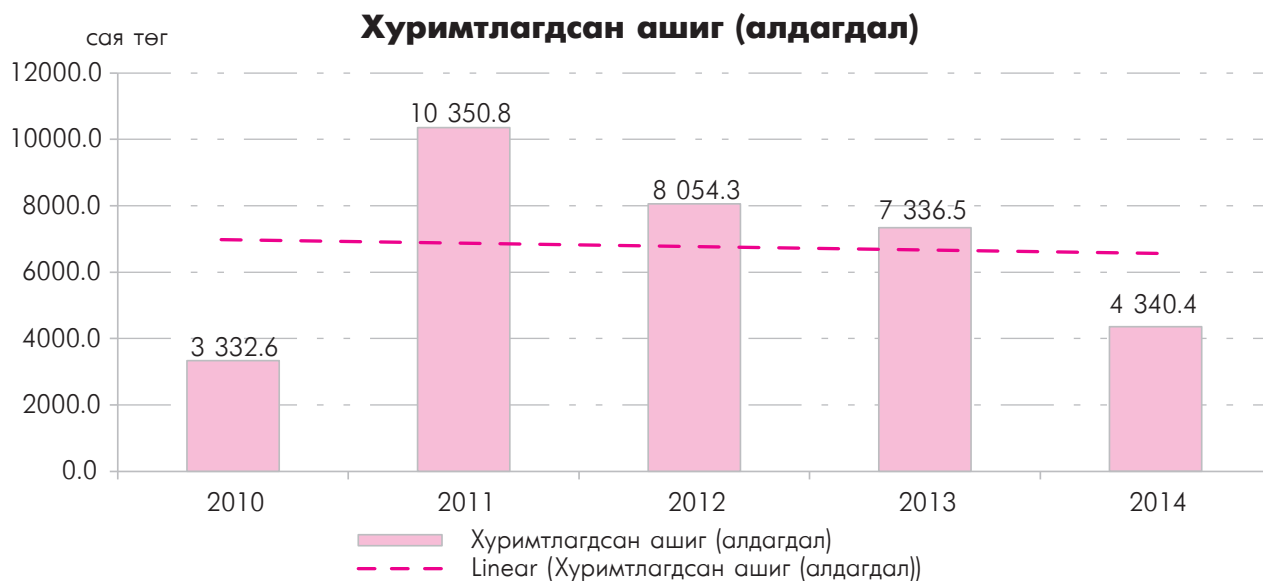
Даатгагчдыг даатгалын хохирлын харьцаагаар нь харуулахад 2014 оны 4 дүгээр улиралд “Номин даатгал” ХХК 56.2 хувь буюу хамгийн өндөр хувьтай байна.

Хүснэгт 10

№	Даатгагчийн нэр	2013	2014	Өөрчлөлт /пункт/
1	Ард даатгал ХХК	41,1	40,7	(0,34)
2	Бодь даатгал ХХК	34,4	40,4	5,96
3	Ган зам даатгал ХХК	11,4	14,5	3,09
4	Мандал женерал даатгал ХХК	37,6	38,9	1,25
5	МИГ даатгал ХХК	45,4	50,4	4,97
6	Монгол даатгал ХХК	50,2	49,8	(0,39)
7	Гэр даатгал ХХК	36,7	23,9	(12,83)
8	Моннис даатгал ХХК	12,3	15,6	3,28
9	Мөнх даатгал ХХК	26,5	33,8	7,30
10	Номин даатгал ХХК	55,7	56,2	0,53
11	Нэйшнл лайф даатгал ХХК	25,3	42,8	17,52
12	Практикал даатгал ХХК	46,4	52,8	6,33
13	Тэнгэр даатгал ХХК	36,9	36,6	(0,35)
14	Соёмбо даатгал ХХК	48,5	36,6	(11,85)
15	Монре даатгал ХХК	46,6	51,9	5,32
16	УБ хотын даатгал ХХК	27,8	27,8	-
17	Хаан даатгал ХХК	22,99	16,89	(6,10)
	Нийт дүн	42,00	43,00	1,00

Даатгагчийн ашигт ажиллагаа: 2014 оны 4 дүгээр улиралд даатгалын зах зээл дээр үйл ажиллагаа явуулсан даатгалын байгууллагуудын тайлант үеийн цэвэр ашиг 2027.5 сая төгрөг байна.

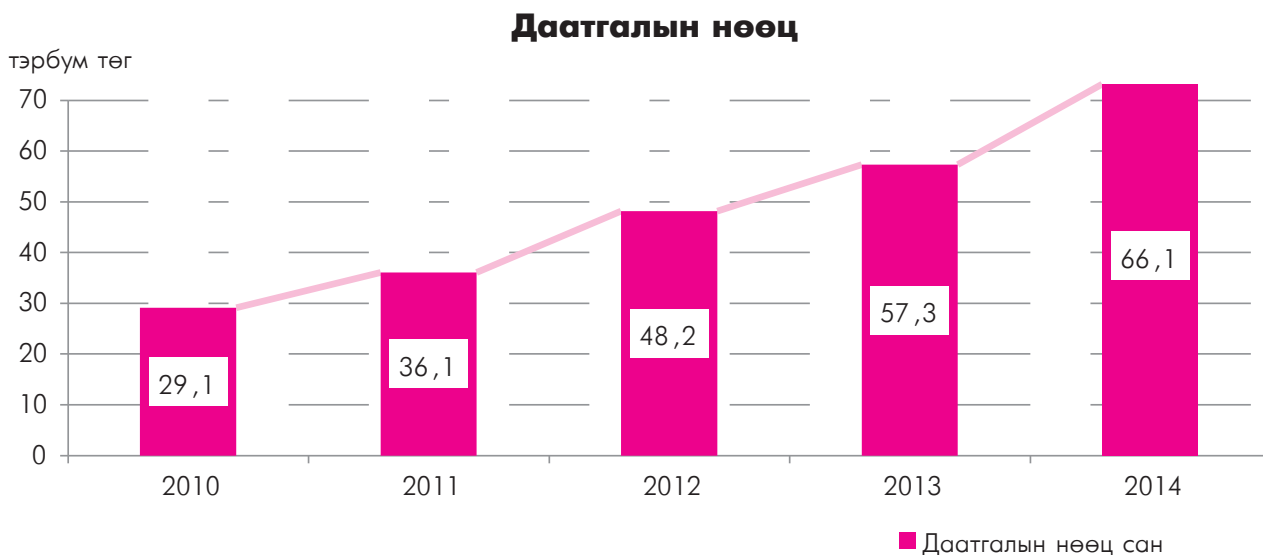
График - 17

Даатгалын компаниудын хуримтлагдсан ашиг тайлант онд өмнөх оны мөн үеийнхээс 2996.1 сая төгрөгөөр буурсан нь дүрмийн сангаа хуримтлагдсан ашгаар нэмэгдүүлж байгаатай холбоотой юм. Мөн алдагдалтай ажиллаж байгаа компаниудын хуримтлагдсан алдагдал нөлөөлж байна.

Даатгалын нөөц сан: Даатгалын нөөц сангийн үлдэгдлийг сүүлийн 5 жилийн байдлаар зэрэгцүүлж үзэхэд тогтвортой өсч ирсэн. 2010 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар даатгалын нөөц сангийн хэмжээ 29.1 тэрбум төгрөг байсан бол 2014 оны эцэст 66.1 тэрбум төгрөгт хүрч 5 жилийн өмнөх мөн үеийнхээс 2.3 дахин нэмэгдсэн байна.

График - 18

Давхар даатгал: 2014 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар даатгалын компаниуд гадаадын давхар даатгагч нарт их хэмжээний даатгалын эрсдэлээ давхар даатгуулж, 31.6 тэрбум төгрөгийн хураамж төлсөн нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 5.6 тэрбум төгрөгөөр буюу 1.2 дахин өссөн дүнтэй гарсан байна.

Тайлант оны жилийн эцсийн байдлаар гадаадын давхар даатгалын компаниудад шилжүүлсэн давхар даатгалын хураамжийн хэмжээг 2013 оны мөн үеийнхтэй харьцуулахад давхар даатгалын хураамжийн хэмжээгээ “Ард даатгал” ХХК 2417.5, “Миг даатгал” ХХК 1115.8, “Моннис даатгал” ХХК 250.7, “Нэйшнл лайф даатгал” ХХК 43.0, “Тэнгэр даатгал” ХХК 2051.6 сая төгрөгөөр тус тус гадаадын давхар даатгалд төлсөн хураамжаа бууруулж, “Практикал даатгал” ХХК 38.7, “Монгол даатгал” ХХК 4195.2, “Номин даатгал” 142.0, “Мандал женерал даатгал” ХХК 681.3, “Хаан даатгал” ХХК 129.2, “Монре даатгал” ХХК 89.4, “Бодь даатгал” ХХК 6127.8, “Соёмбо даатгал” ХХК 72.9 сая төгрөгөөр тус тус давхар даатгалын хураамжийг нэмэгдүүлсэн байна.

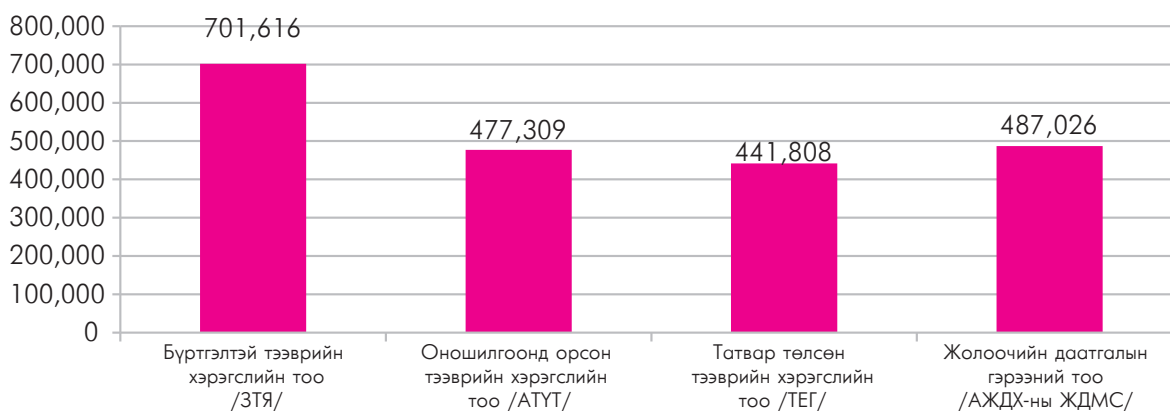
2014 онд даатгалын компаниуд өөрсдийн хүлээсэн эрсдэлээ гадаадын давхар даатгагчид даатгуулах хандлага өсч өмнөх оны мөн үеийнхээс 1.21 дахин нэмэгдсэн байна.

Албан журмын даатгал: Монгол улсад авто тээврийн хэрэгсэл болон жолоочийн тоо жилээс жилд өсч, замын хөдөлгөөний нягтрал, тээврийн ослын тоо, иргэдэд учрах хохирлын хэмжээ нэмэгдсээр байна. Хариуцлагын даатгалын суурь амжилттай тавигдсанаар тээврийн хэрэгслийн өмчлөгч, эзэмшигч нь даатгалтай эсэхээс үл хамааран зам, тээврийн осолд өртсөн гуравдагч этгээд буюу амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөөрөө хохирсон иргэд, байгууллагуудад нөхөн төлбөр олгож, хохирлыг барагдуулахын зэрэгцээ иргэдийн даатгалын талаарх мэдлэгийг дээшлүүлэхэд үр дүнтэй нөлөөлж байна.

Монгол улсад албан журмын даатгалын үйл ажиллагааг нийслэлд даатгалын 16 компани, орон нутагт даатгалын компанийн 213 салбар, даатгалын 2357 төлөөлөгч эрхлэн явуулж байна.

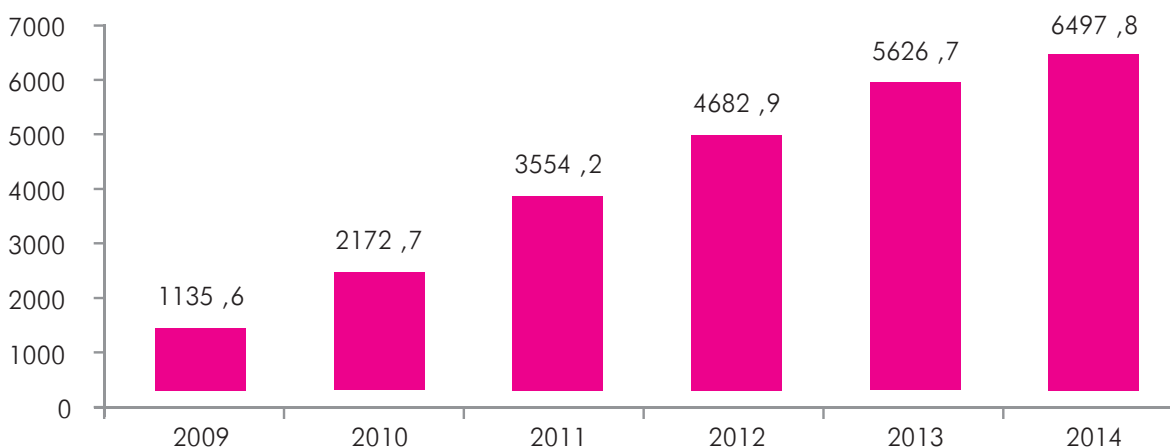
2014 онд жолоочийн даатгалаар нийт 20.09 тэрбум төгрөгийн даатгалын хураамжийн орлого төвлөрч, 12.37 тэрбум төгрөгийн нөхөн төлбөр олгосон нь өмнөх оны мөн үеийнхээс хураамжийн орлого 4.9 тэрбум төгрөгөөр, нөхөн төлбөр 1.7 тэрбум төгрөгөөр тус тус өссөн байна. Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын 418,9 мянган гэрээ байгуулагдаж нөхөн төлбөр авсан даатгуулагчийн тоо 28.0 мянгад хүрсэн байна.

Тайлант оны жилийн эцсийн байдлаар улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн нийт тээврийн хэрэгслийн тоо, оношилгоонд орсон тээврийн хэрэгслийн тоо, татвар төлсөн тээврийн хэрэгслийн тоо, жолоочийн даатгалын гэрээний тоо дараах байдалтай байна.

Нийт тээврийн хэрэгсэл

Албан журмын даатгагчдын холбоо жолоочийн даатгалын мэдээллийн нэгдсэн санг бий болгон ажиллуулж байгаа боловч тус холбоо болон даатгалын компаниудын Хороонд ирүүлж буй жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын тоон мэдээллүүд ихээхэн зөрүүтэй байна. Үүнийг цаашид анхаарч жолоочийн даатгалын мэдээллийн сан болон Хорооны санхүүгийн тайлагналын системийг хооронд нь уялдаа холбоотой болгож, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох шаардлагатай байна.

Урт хугацааны даатгалын хөрөнгө, эзэмшигчийн өмч: Даатгалын зах зээл дээр “Нэйшнл лайф даатгал” ХХК нь урт хугацааны даатгалын үйл ажиллагааг 2008 оноос хойш явуулж байна. Сүүлийн 5 жилийн байдлаар нийт хөрөнгийн хэмжээ 5362.2 сая төгрөгөөр буюу 5.7 дахин нэмэгдсэн байна.

Нийт хөрөнгө /сая төг-өөр/

Тайлант хугацаанд өмнөх оны мөн үеийнхээс 1.15 дахин нэмэгдсэн байна.

Урт хугацааны даатгалын орлого, давхар даатгал: Урт хугацааны даатгалын компани 2014 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар 1441.0 сая төгрөгийн орлоготой ажиллаж, 21.6 сая төгрөгийг давхар даатгагчид төвлөрүүлж, 259.3 сая төгрөгийг нөхөн төлбөрт төлжээ. Өмнөх жилийн мөн үетэй харьцуулахад даатгалын хураамжийн орлого 1.4 дахин, нөхөн төлбөр 2.4 дахин нэмэгдэж, давхар даатгал 2.9 дахин буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 11

/сая төгрөгөөр/

Он	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Хураамжийн орлого	115.3	285.2	510.3	795.6	1025.6	1441.0
Давхар даатгал		107.0	94.7	44.7	64.6	21.6
Нөхөн төлбөр		45.7	69.9	199.3	259.3	635.4

Тус компанийн даатгалын хураамжийн орлого болон нөхөн төлбөр 2010 оноос тогтмол нэмэгджээ.

График - 22

Хураамж, давхар даатгал

Урт хугацааны даатгалын ашигт ажиллагаа, нөөц сан: Урт хугацааны даатгагч нь 2008 оноос хойш алдагдалтай ажилласаар ирсэн бөгөөд нийт 2014 онд анх удаа 40.3 сая төгрөгийн цэвэр ашигтай ажиллаж хуримтлагдсан алдагдлын хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс энэ хэмжээгээр буурч одоогийн байдлаар 820.6 сая төгрөгт хүрчээ. Энэ нь нийт эзэмшигчийн өмчийн 15.9 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 12

/сая төгрөгөөр/

Он	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Өр төлбөр	115.6	180.5	228.5	64,6	82,1	42.1
Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө	1000.0	2000.0	3350.0	3350.0	4000.0	4000.0
Хуримтлагдсан ашиг (алдагдал)	-331.1	-474.6	-655.4	-770.3	-861.1	-820.8
Тайланг үеийн цэвэр ашиг алдагдал	-191.5	-142.5	-180.7	-114.9	-75.4	40.3
Нөөц сан	8.6	93.1	287.5	566.1	933.1	1303.8

2010 оноос нөөц сангийн тайланг тайлагнасан урт хугацааны даатгалын нөөц сан 2014 оны жилийн эцсийн байдлаар 1303.8 сая төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 370.7 сая төгрөгөөр өссөн байна.

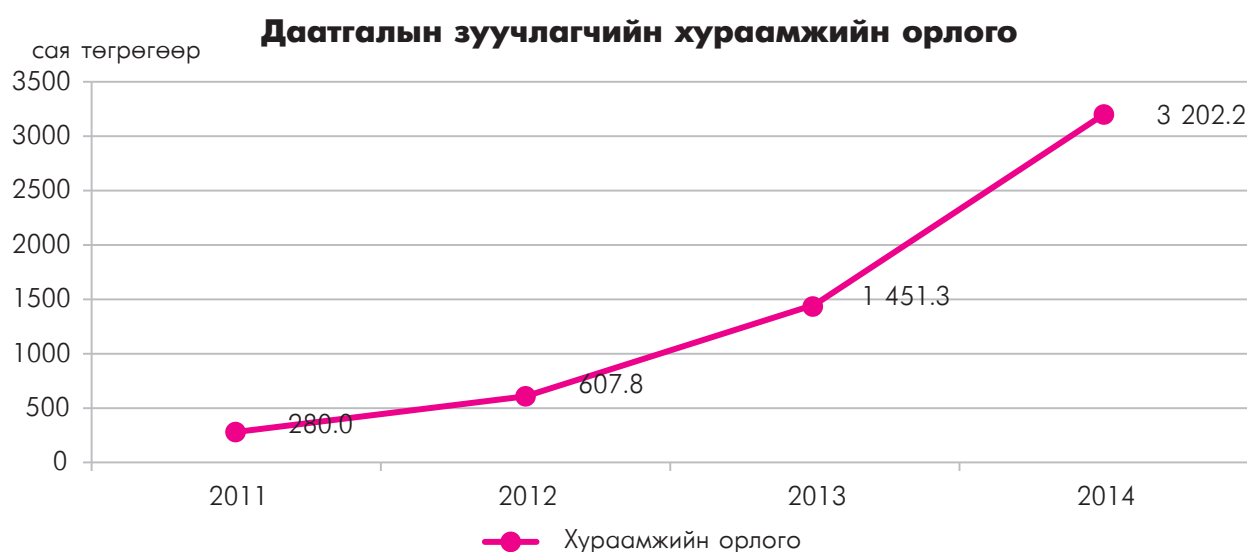
Хүснэгт 13
/сая төгрөгөөр/

Даатгалын нөөц	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Хувь оролцоотой гэрээний нөөц сан						
Хувь оролцоогүй гэрээний нөөц сан		46.9	287.5	566.1	933.1	1303.8
Хөрөнгө оруулалттай холбоотой гэрээний нөөц сан						
ДҮН	-	46.9	287.5	566.1	933.1	1303.8

5.2.2 Даатгалын мэргэжлийн оролцогч байгууллага

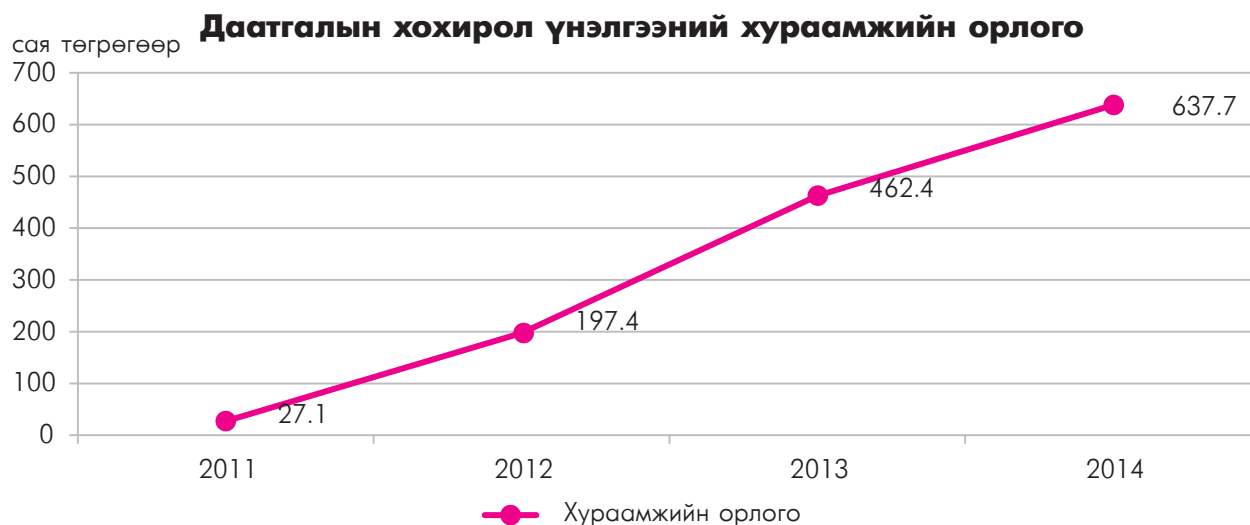
Даатгалын зуучлагч: Тайлант оны 4 дүгээр улиралд нийт 32 даатгалын зуучлагч компани үйл ажиллагаа явуулж тайлангаа ирүүлсэн байна. Тайлант улиралд даатгалын зуучлагчийн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч компаниуд нийт 3202.2 сая төгрөгийн даатгалын зуучлалын үйл ажиллагааны орлого төвлөрүүлсэн байна.

График - 23

Нийт хураамжийн орлогын 35.95 хувийг “Эрсдлийн шийдэл” ХХК, 20.68 хувийг “Хаан банк” ХХК тус тус дангаараа бүрдүүлсэн байна.

Даатгалын хохирол үнэлэгч: Тайлант улиралд даатгалын хохирол үнэлэгч компаниудын хохирол үнэлгээний орлого 637.7 сая төгрөг болсон байна.

Тайлант хугацаанд төвлөрүүлсэн нийт даатгалын хохирол үнэлгээний орлогын 35.02 хувийг “Ашид билгүүн” ХХК дангаараа бүрдүүлсэн байна. “Юу Энд Эн” ХХК нь үйл ажиллагааны орлого төвлөрүүлээгүй байна.

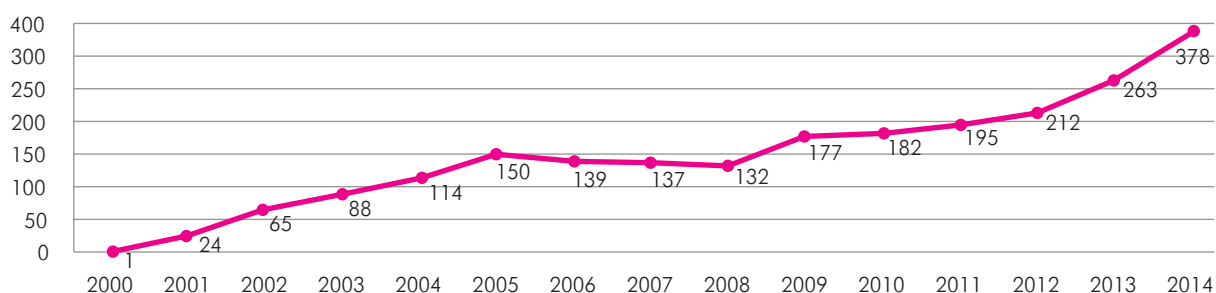
5.3. БИЧИЛ САНХҮҮГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

5.3.1 Банк бус санхүүгийн байгууллага

2014 онд 120 компанид банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгож, 5 байгууллагын тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосноор нийт 378 банк бус санхүүгийн байгууллага банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа ба эдгээрээс 338 буюу 89.4 хувь Улаанбаатар хотод, 40 буюу 10.6 хувь нь орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байна.

ББСБ-ын 2000 оноос хойшхи хугацааны тооны өөрчлөлтийг үзүүлбэл:

График - 25

ББСБ-уудын эрхэлж буй үйл ажиллагаа болон үйлчилгээний нэр төрөл дараах байдалтай байна:

Хүснэгт 14

№	Үйл ажиллагааны нэр төрөл	Үйл ажиллагаа эрхэлж буй ББСБ-ын тоо
1	Гадаад валютын арилжаа эрхэлдэг нийт	129
	Үүнээс: зөвхөн гадаад валютын арилжааг дагнан эрхэлдэг	53
2	Зээл	323
3	Факторингийн үйлчилгээ	16

4	Төлбөрийн баталгаа гаргах	11
5	Төлбөр тооцооны хэрэгсэл гаргах	0
6	Цахим төлбөр тооцоо, мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ	6
7	Итгэлцлийн үйлчилгээ	24
8	Богино хугацаат санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх	2
9	Хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн чиглэлээр зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх	29
10	Үл хөдлөх эд хөрөнгө барьцаалахтай холбоотой санхүүгийн зуучлалын үйл ажиллагаа	-

Нийт банк бус санхүүгийн байгууллагын 85.4 хувь нь зээл, 34.1 хувь нь гадаад валютын арилжаа /14.0 хувь нь гадаад валютын арилжааг дагнан эрхэлдэг/, 7.7 хувь нь хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн чиглэлээр зөвлөгөө мэдээлэл өгөх, 1.6 хувь нь цахим төлбөр тооцоо, мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ, 4.2 хувь нь факторингийн үйлчилгээ, 2.9 хувь нь төлбөрийн баталгаа гаргах, 6.6 хувь нь итгэлцлийн үйлчилгээ, 0.5 хувь нь богино хугацаат санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх үйлчилгээг тус тус эрхэлдэг.

2014 оны жилийн эцсийн байдлаар салбарын ерөнхий статистик үзүүлэлт дараах байдалтай байна. Үүнд:

Хүснэгт 15

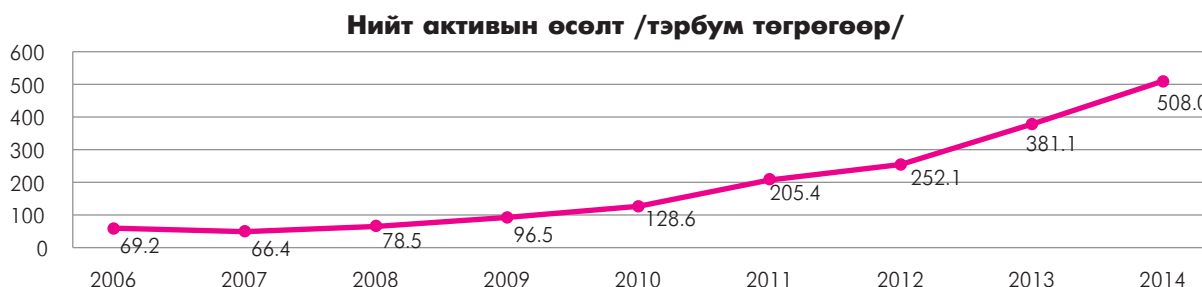
№	Үндсэн үзүүлэлтүүд	2014 оны жилийн эцэс
1	ББСБ-ын тоо	378
2	Хувьцаа эзэмшигчдийн тоо	868
3	Ажиллагсдын тоо	1,678
4	Салбар нэгжийн тоо	92
5	Харилцагчдын тоо	663,095
6	Нийт актив /мянган төгрөгөөр/	507,965,683.9
Банкны салбарт эзлэх хувь		2.25%
7	Нийт зээлийн өрийн үлдэгдэл /мянган төгрөгөөр/	303,132,859.4
Банкны салбарт эзлэх хувь		2.44%
8	Нийт эзэмшигчдийн өмч /мянган төгрөгөөр/	332,077,845.7
Банкны салбарт эзлэх хувь		15.56%
9	Нийт дүрмийн сан /хувьцаат капитал/ /мянган төгрөгөөр/	258,197,982.6
Банкны салбарт эзлэх хувь		65.56%
10	Итгэлцлийн үйлчилгээний өглөг /мянган төгрөгөөр/	25,659,100.7
11	Банк, банк бус санхүүгийн байгууллагаас татсан зээл /мянган төгрөгөөр/	123,584,216.7
	Үүнээс: Богино хугацаат зээл /мянган төгрөгөөр/	60,276,951.3
	Үрт хугацаат зээл /мянган төгрөгөөр/	63,307,265.5
12	Төслийн зээлийн санхүүжилт /мянган төгрөгөөр/	12,502,932.8
13	Нийт орлого /мянган төгрөгөөр/	132,909,005.8
14	Нийт зардал /мянган төгрөгөөр/	96,548,372.7
15	Тайлант үеийн ашиг /мянган төгрөгөөр/	36,360,633.1

Нийт актив: 2014 оны жилийн эцсийн байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь 507.96 тэрбум төгрөгийн актив хөрөнгөтэйгээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа ба активын өсөлт нь 2013 оны жилийн эцсээс 33.3 хувиар өссөн.

Энэ өсөлтийн 58.7 хувийг хувь нийлүүлсэн хөрөнгө 74.5 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн нь бүрдүүлж байна.

Тайлант хугацаанд нийт 42.7 тэрбум төгрөгийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгөтэй 120 ББСБ шинээр тусгай зөвшөөрөл авсан, тайлант хугацаанаас өмнө тусгай зөвшөөрөлтэй байсан ББСБ-ууд нийт 31.8 тэрбум төгрөгөөр хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ, бүтэцдээ өөрчлөлт оруулсан буюу нэмэлт хөрөнгө оруулалт, хуримтлагдсан ашгаар нэмэгдүүлжээ.

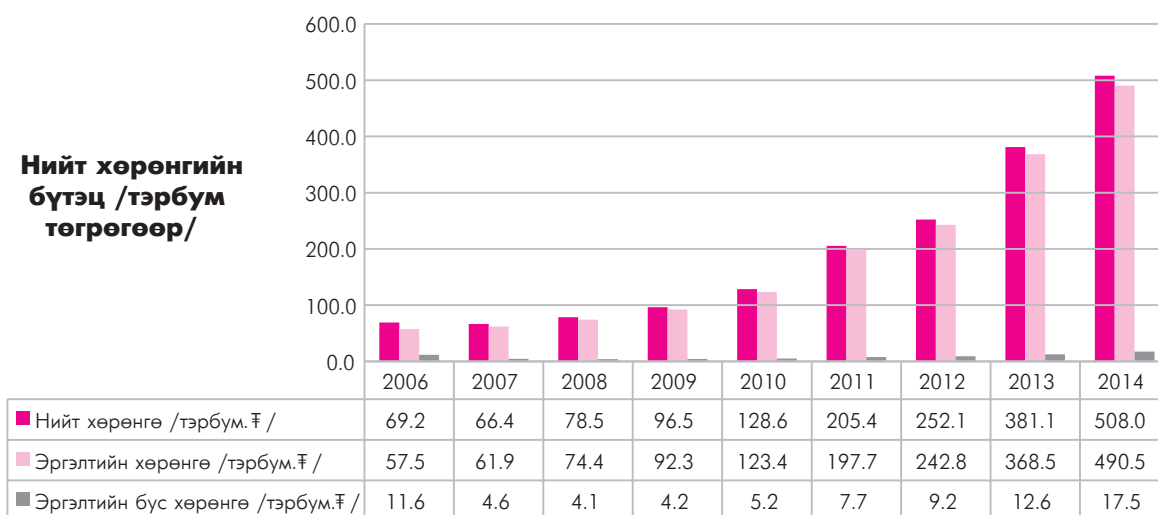
График - 26

Нийт активын 96.6 хувь нь эргэлтийн хөрөнгө, 3.4 хувь нь эргэлтийн бус хөрөнгө байна.

ББСБ-уудын нийт активын голлох үзүүлэлтүүдийг өмнөх онуудтай харьцуулж графикаар харуулбал дараах байдалтай байна.

График - 27

Зээлийн багцын чанар: 2014 оны эцэст зээлийн өрийн үлдэгдэл 303.1 тэрбум төгрөгт хүрсэн. Зээлийн багцад эзлэх чанаргүй зээлийн хувь 2009 онд хамгийн өндөр буюу 8.8 хувийн үзүүлэлттэй байсан бол сүүлийн 5 жилийн хугацаанд буурч 2014 оны жилийн эцэст 6.3 хувьд хүрсэн.

График - 28

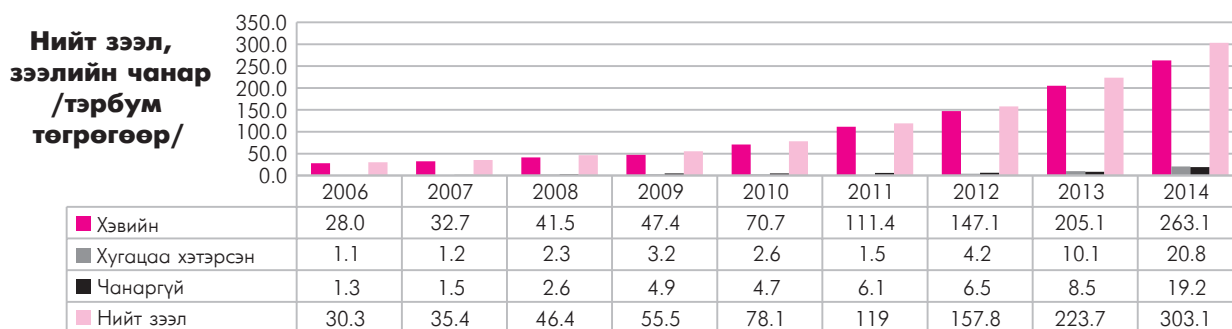
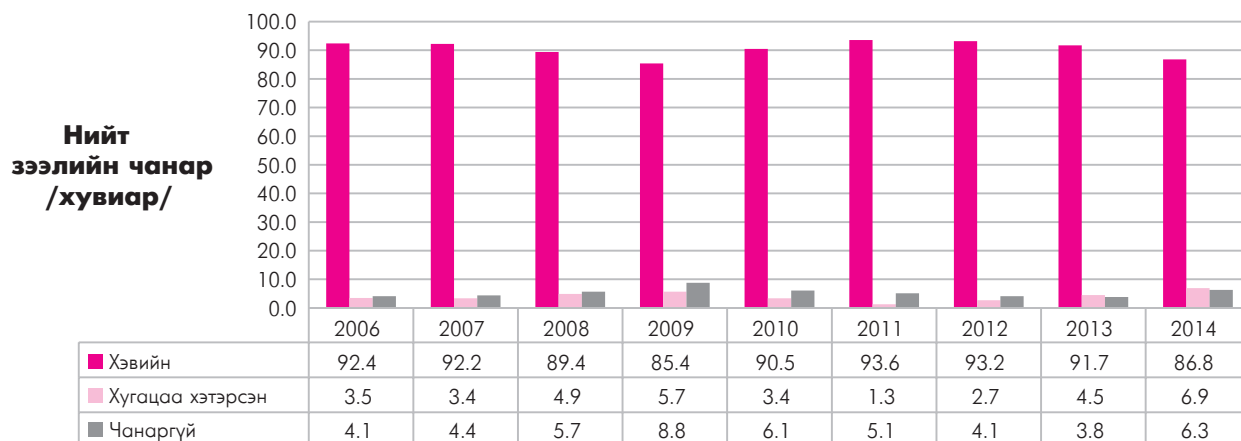

График - 29

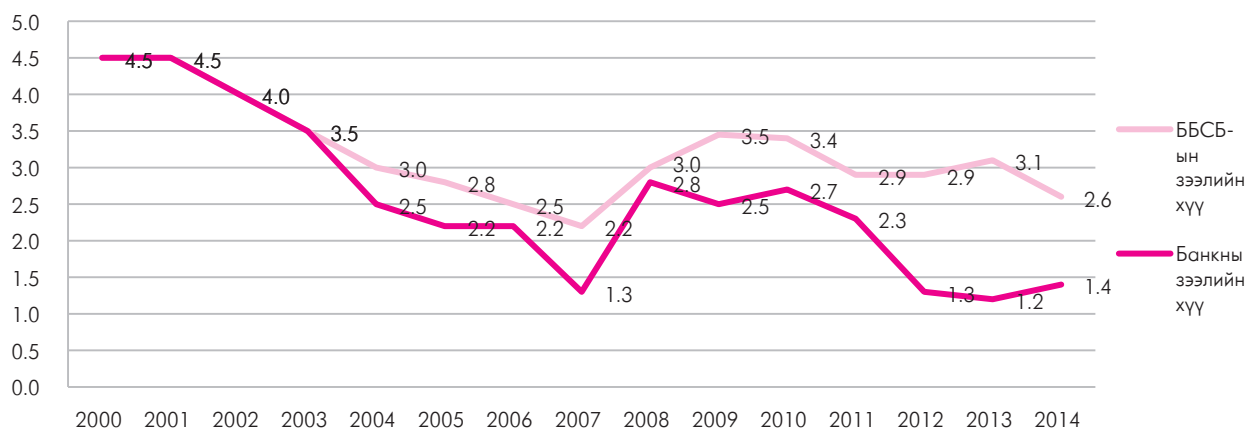

Зээлийн хүү: Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрөлтэй нийт 378 банк бус санхүүгийн байгууллагаас 323 буюу 85.4 хувь нь зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлж байна. Зээлийн сарын хамгийн дээд хүү 12.0 хувь, хамгийн бага хүү 0.3 хувь байна.

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн сарын дундаж дээд хүү 3.3 хувь, зээлийн дундаж доод хүү 1.8 хувь буюу нийт Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн сарын дундаж хүү 2.6 хувьтай байна.

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн хүүг банкны зээлийн хүүтэй харьцуулбал дараах байдалтай байна.

График - 30

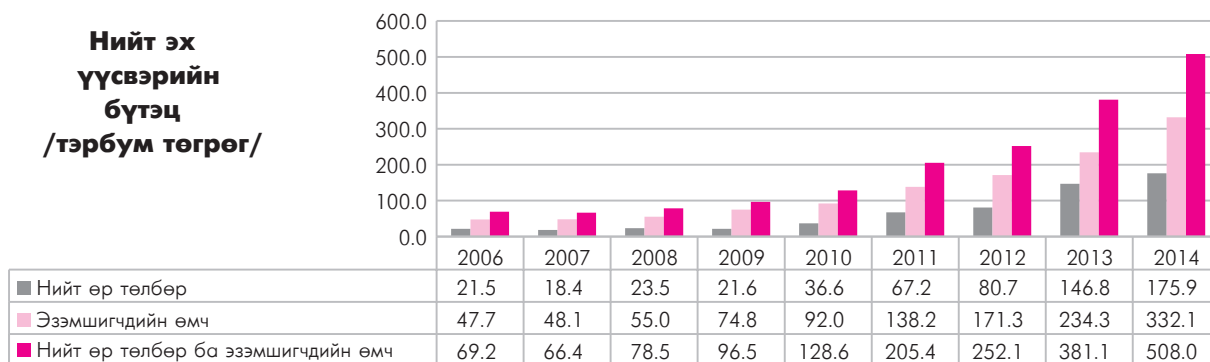
Нийт эх үүсвэр, бүтэц: 2014 оны жилийн эцэст нийт эх үүсвэрийн 34.6 хувийг өр төлбөр, 65.4 хувийг эзэмшигчдийн өмч эзэлжээ.

Эх үүсвэрт эзлэх нийт өр төлбөр өссөн гол шалтгаан нь банк бус санхүүгийн байгууллагуудын дотоод, гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл, төслийн зээлийн санхүүжилтийн хэмжээ өссөнтэй, өөрийн хөрөнгийн эх үүсвэрийн есөлтөнд банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо нэмэгдсэн, тусгай зөвшөөрөлтэй Банк бус санхүүгийн байгууллагууд дүрмийн сандаа оруулж буй хөрөнгө оруулалт нэмэгдсэнтэй тус тус холбоотой байна.

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын системийн нийт пассивын голлох үзүүлэлтүүдийг өмнөх онуудтай харьцуулж графикаар харуулбал дараах байдалтай байна.

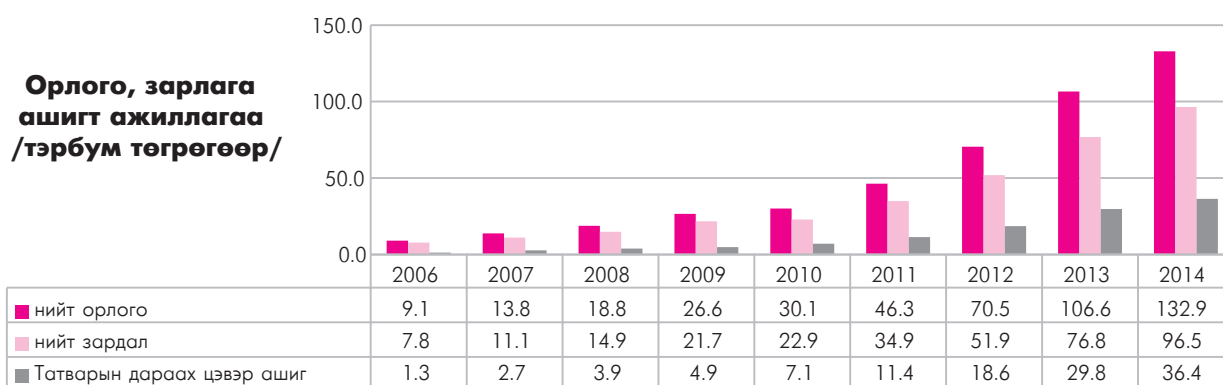
График - 31

**Нийт эх
үүсвэрийн
бүтэц
/тэрбум төгрөг/**

Ашигт ажиллагаа: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт орлого, зардлын үзүүлэлтүүдийг өмнөх онуудтай харьцуулж графикаар харуулбал дараах байдалтай байна.

График - 32

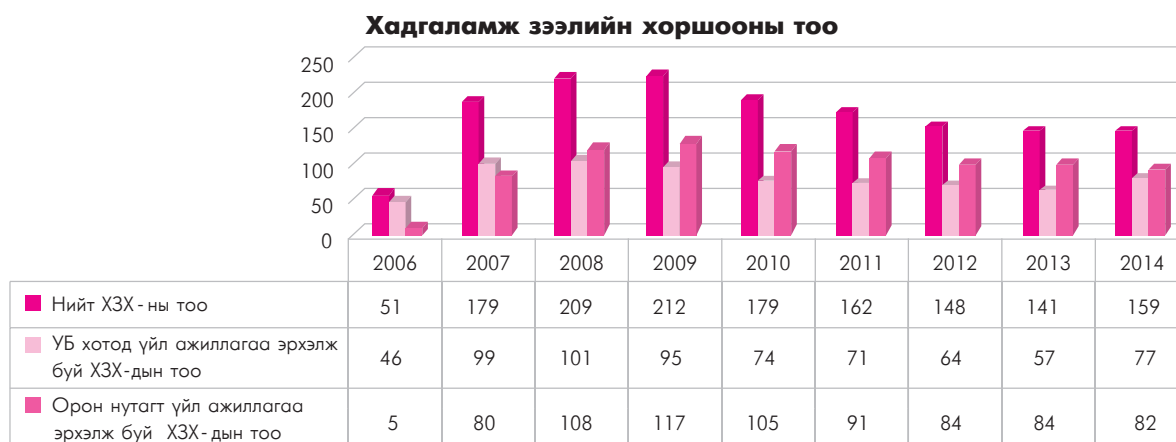
Тайлант жилийн эцэст салбарын ашигт ажиллагаа өмнөх оноос 22.1 хувиар нэмэгдсэн нь активын өсөлт, Банк бус санхүүгийн байгууллагын тооны өсөлт, тэдгээрийн үйл ажиллагааны сайжирсантай холбоотой байна.

5.3.2. Хадгаламж зээлийн хоршоо

2014 онд хадгаламж зээлийн 25 хоршоонд тусгай зөвшөөрөл шинээр олгож, 7 хоршооны тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосноор нийт 159 хадгаламж зээлийн хоршоо үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа ба 48.5 хувь нь Улаанбаатар хотод 51.6 хувь нь орон нутагт үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

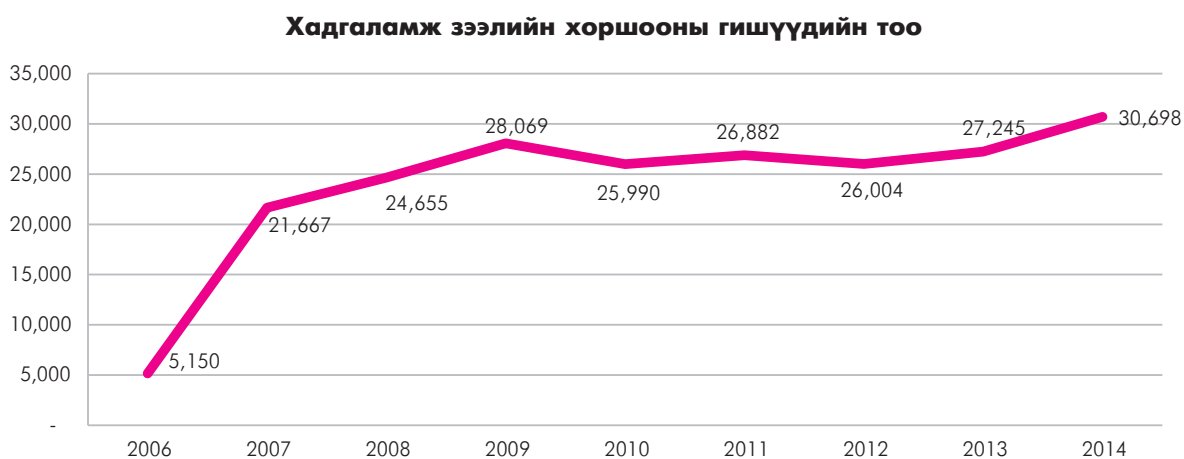
Хадгаламж зээлийн хоршоодын тооны өөрчлөлтийг сүүлийн 9 жилийн байдлаар харуулбал:

График - 33

Эдгээр ХЗХ-дын гишүүдийн тооны өөрчлөлтийг сүүлийн 9 жилийн байдлаар харуулбал:

График - 34

2014 оны тайлант хугацааны эцсийн байдлаарх салбарын ерөнхий статистик үзүүлэлт дараах байдалтай байна.

Хүснэгт 16
/мянган төгрөгөөр/

д/д	Үндсэн үзүүлэлтүүд	2013 оны IV улирал	2014 оны IV улирал	Өөрчлөлт	
				дүн	хувь
1	ХЗХ-дын тоо	141	159	18	12.8%
2	Гишүүдийн тоо	27,245	30,698	3,453	12.7%
3	Нийт актив	73,836,256.6	80,527,823.5	6,691,566.9	9.1%
	Банкны салбарт эзлэх хувь	0.4%	0.4%	0.0%	
4	Нийт зээлийн үлдэгдэл	49,374,352.1	61,490,531.7	12,116,179.6	24.5%
	Банкны салбарт эзлэх хувь	0.5%	0.6%	0.1%	
5	Нийт чанаргүй зээлийн үлдэгдэл	1,545,393.8	1,563,355.3	17,961.5	1.2%
	Банкны салбарт эзлэх хувь	0.3%	0.3%	0.0%	
6	Нийт татан төвлөрүүлсэн хадгаламжийн үлдэгдэл	50,681,959.1	54,997,249.2	4,315,290.1	8.5%
	Банкны салбарт эзлэх хувь	0.8%	0.9%	0.1%	

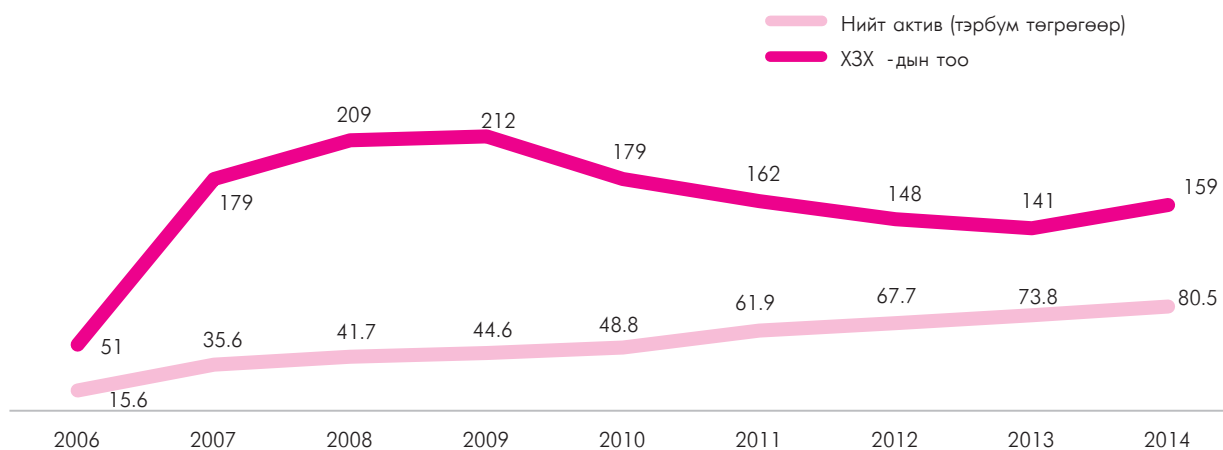
7	Нийт хувь хөрөнгийн үлдэгдэл	9,786,928.9	10,118,833.0	331,904.1	3.4%
	Банкны салбарт эзлэх хувь	*	*		
8	Нийт хоршоологчдын өмчийн үлдэгдэл	8,658,919.5	9,210,940.7	552,021.2	6.4%
9	Банк,ББСБ,төсөл хөтөлбөрөөс авсан зээлийн дүн	950,300.5	2,141,862.2	1,191,561.7	125.4%
10	Нийт орлого	17,567,984.8	18,953,483.6	1,385,498.8	7.9%
11	Нийт зардал	13,498,669.2	14,984,617.9	1,485,948.7	11.0%
12	Тухайн үеийн ашиг,алдагдал	4,069,315.6	3,968,865.7	-100,449.9	-2.5%

Нийт актив: 2014 онд хадгаламж зээлийн хоршоодын тоо оны эхнээс 12.8 хувиар, гишүүдийн тоо 12.6 хувиар, нийт активын хэмжээ 9.1 хувиар тус тус өссөн бөгөөд активын 76.4 хувийг зээлийн багц эзэлж байна.

Салбарын хэмжээгээр нийт активын өсөлтийг өмнөх жилүүдтэй харьцуулвал:

График - 35

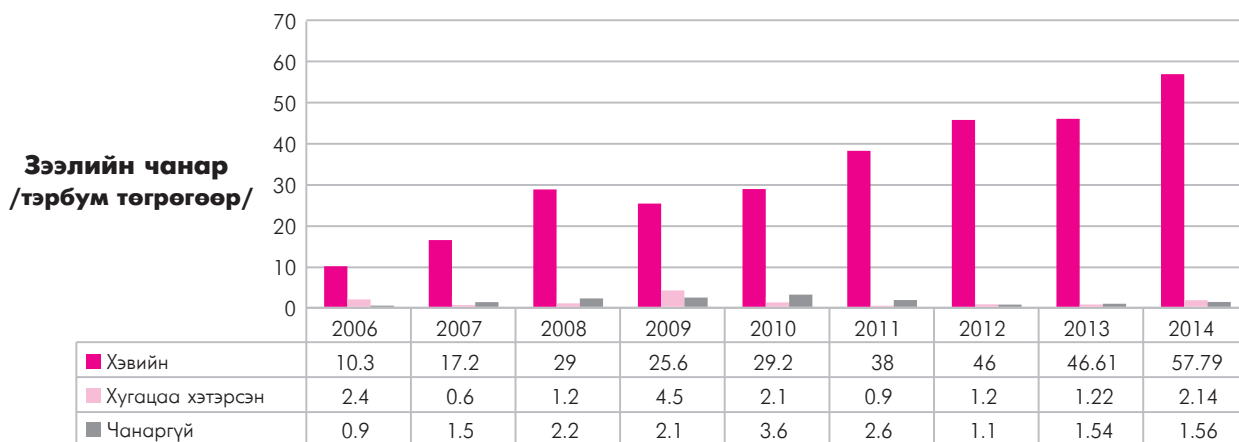
Хадгаламж, зээлийн хоршоодын активын өөрчлөлт

Зээлийн багцын чанар: 2014 оны байдлаар хадгаламж зээлийн хоршоодын зээлийн өрийн үлдэгдэл 61.5 тэрбум төгрөгт хүрсэн бөгөөд цэвэр зээлийн үлдэгдлийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 11.9 тэрбум төгрөгөөр буюу 24.5 хувиар өссөн бол чанаргүй зээлийн үлдэгдэл 17.96 сая төгрөгөөр буюу 1.2 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Салбарын хэмжээгээр зээлийн чанарыг графикаар харуулбал:

График - 36

Хадгаламж: Хадгаламж зээлийн хоршоодын хадгаламжийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 8.5 хувиар өсөж, банкны салбарын 0.9 хувийг эзэлж байна. Нийт мөнгөн хадгаламжийн 95.1 хувь нь хугацаатай, 4.9 хувь нь хугацаагүй хадгаламж байна.

Салбарын хэмжээгээр нийт хадгаламжийн өсөлтийг графикаар харуулбал:

График - 37

Татан төвлөрүүлсэн хадгаламжийн хэмжээ нийт эх үүсвэрийн 68.3 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд хадгаламжийн үлдэгдлийг ангилахад 500.0 сая төгрөгөөс дээш хадгаламжийн үлдэгдэлтэй 11 хоршооны 46.8 тэрбум төгрөгийн хадгаламжийн үлдэгдэл нь салбарын 85.1 хувийг эзэлж байна.

Хадгаламж зээлийн хоршоодын хувь хөрөнгийн өсөлт дараах байдалтай байна.

График - 38

Гишүүдийн хувь хөрөнгө: Тайлант жилийн байдлаар хувь хөрөнгийн хэмжээ 10.1 тэрбум төгрөг байгаа нь нийт эх үүсвэрийн 12.6 хувийг эзэлж байна.

2014 оны жилийн эцсийн байдлаар хадгаламж зээлийн хоршоодын өөрийн хөрөнгө өмнөх оны мөн үеэс 680.1 сая төгрөгөөр өсч 19,7 тэрбум төгрөгт хүрсэн. Үүнийг интервалаар харуулбал дараах байдалтай байна.

Хүснэгт 16
(мянган төгрөгөөр)

д/д	Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ /интервалаар/	ХЗХ-дын тоо	Гишүүдийн тоо	Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн дүн	
				Дүн	Хувь
1	1,000,000.0 дээш	2	3,342	3,163,331.7	31.3%

2	500,000.0-1,000,000.0	1	313	887,675.5	8.8%
3	100,000.0-500,000.0	17	9,868	2,704,370.5	26.7%
4	50,000.0-100,000.0	20	5,443	1,371,984.6	13.6%
5	10,000.0-50,000.0	71	8,940	1,786,143.4	17.7%
6	5,000.0-10,000.0	17	1,432	129,677.1	1.3%
7	5,000.0 хүртэл	31	1360	75,650.2	0.7%
Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн дүн		159	30,698	10,118,833.0	100%

ХЗХ-дын хувь хөрөнгийн өсөлтийг өмнөх жилүүдтэй харьцуулвал:

(тэрбум төгрөгөөр)

График - 39

График - 40

Ашигт ажиллагаа: 2014 оны байдлаар хадгаламж зээлийн хоршоод нь салбарын хэмжээнд 19.0 тэрбум төгрөгийн орлого олж, 15.0 тэрбум төгрөгийн зардал гаргаж 4.0 тэрбум төгрөгийн ашигтай ажилласан байна.

— ○ ○ —

ЗУРГАА. САНХҮҮГИЙН ШИНЭ БҮТЭЭГДЭХҮҮН, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЧИГЛЭЛЭЭР

6.1. Хөдөө аж ахуйн бирж ба түүхий эдийн арилжаа:

Хөдөө аж ахуйн бирж 2013 оны 4 дүгээр сараас ямааны ноолуурыг шууд арилжих гэрээний /СПОТ/ төрлөөр анхны арилжааг хийж эхэлсэн ба 2013 оны дүнгээр ямааны ноолуур, хонины ноос, тосны ургамал /рапс/, тэмээний ноос гэсэн нэр төрлийн бараа, түүхий эдийн нийт 312 удаагийн арилжааг зохион байгуулж, нийт 957,6 тэрбум төгрөгийн гүйлгээ хийж, хэлцлийг баталгаажуулжээ.

Хөдөө аж ахуйн биржээр 2014 онд арилжаалагдсан бараа, түүхий эдийн нэр төрөл, ангиллаар нь авч үзвэл дараах байдалтай байна. Үүнд:

- 6,123.74 тн ямааны ноолуурыг 488,240,300,000 төгрөгөөр,
- 1,546.22 тн ямааны завод ноолуур 36,093,355,000 төгрөгөөр
- 7,641.00 тн хонины ноосыг 13,468,002,000 төгрөгөөр,
- 1,018.22 тн хонины завод ноос 5,152,340,000 төгрөгөөр
- 24.00 тн тэмээний ноосыг 60,000,000 төгрөгөөр,
- 12,535.00 тн тосны ургамал /рапс/-ыг 9,996,500,000 төгрөгөөр,
- 12.00 тн мал 1,002,700 төгрөгөөр тус тус арилжаалагдсан байна.

Хүснэгт 17

ХАА-н биржийн 2013-2014 онуудын арилжааны нэгдсэн мэдээ

д/д	Тайлант хугацаа	Арилжаа зохион байгуулагдсан өдрийн тоо	Барааны нэр	Барааны хэмжээ / тонн/	Арилжааны дүн
1	2013	131	Ямааны ноолуур	6,382.06	385,204,868,000
2			Хонины ноос	1,005.40	1,482,720,000
3			Хонины ноос	1,047.99	5,059,360,000
4			Тосны ургамал	14,912.00	11,853,700,000
			Дүн	23,347.45	403,600,648,000
1	2014	181	Ямааны ноолуур	6,123.74	488,240,300,000
2			Хонины ноос	7,641.00	13,468,002,000
3			Хонины ноос	1,018.22	5,152,340,000
4			Ямааны завод ноос	1,546.22	36,093,355,000
5			Хонины завод ноос	878.30	1,077,960,000
6			Тэмээний завод ноос	24.00	60,000,000
7			Тосны ургамал	12,535.00	9,996,500,000
8			Мал	12.00	1,002,700
			Дүн	29,778.48	554,089,459,700
	НИЙТ	312		53,125.93	957,690,107,700

6.2. Компанийн засаглал:

Монгол Улсын Засгийн Газраас Компанийн засаглалын үндэсний хөтөлбөрийг баталж уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг удирдан зохицуулах, түүнд хяналт тавих үүрэг бүхий Компанийн засаглалын үндэсний зөвлөлийг төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын

оролцоотойгоор байгуулсан. Зөвлөлийн үндсэн үйл ажиллагаа нь Зөвлөлийн хурал бөгөөд өөрийн Ажлын албатай. Энэ алба нь тус Хорооны бүтцэд багтдаг.

Компанийн засаглалын үндэсний зөвлөл /цаашид Зөвлөл гэх/ түүний ажлын алба Компанийн Засаглалыг Хөгжүүлэх Үндэсний Хөтөлбөрийг /цаашид Хөтөлбөр гэх/ хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг удирдан зохицуулах түүний хэрэгжилтэд хяналт тавих үүргийнхээ хүрээнд 2014 онд Монгол лахь олон улсын корпорацийн зөвлөхийн зөвлөмжийн дагуу “Монголын компанийн засаглалын кодекс”-ийг боловсруулан шинэчлэн батлаж Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй хувьцаат компаниудад мөрдүүлээ.

Компанийн засаглалын үзүүлэлтүүд: Олон улсын туршлагаас үзэхэд компанийн засаглалыг хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаа хуралдуулсан байдал, төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хараат бус гишүүдээ сонгосон байдал, санхүүгийн тайлангаа төрийн эрх бүхий байгууллага, олон нийтэд мэдээлсэн байдал, ногдол ашиг тараалт, нийгмийн хариуцлага гэсэн үзүүлэлтүүдээр голчлон авч үздэг.

2010 онд Компанийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга батлагдсантай холбоотойгоор Хорооны зүгээс компанийн засаглалыг сайжруулах чиглэлээр тодорхой зохицуулалтын эрх зүйн орчинг бүрдүүлж, хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй этгээдэд хүлээлгэх захиргааны хариуцлага нэмэгдсэн.

2005-2014 оны байдлаар хувьцаат компанийн хуулиар хүлээсэн үүргийн хэрэгжилтийг хүснэгтээр үзүүлбэл дараах байдалтай байна.

Хүснэгт 18

Хувь нийлүүлэгчдийн хурлаа хийсэн компанийн тоо	Санхүүгийн тайлангаа хуульд заасан хугацаанд ирүүлсэн компанийн тоо	Ногдол ашиг тараасан ХК-ийн тоо	Ногдол ашиг тараасан дүн / тэрбум төгрөг/	IPO,SPO хийсэн компанийн тоо	
2005	139	152	18	0,83	1
2006	111	143	23	3,82	4
2007	119	138	28	7,35	5
2008	120	138	38	17,61	8
2009	114	121	26	14,3	4
2010	109	65	16	30,85	2
2011	124	59	28	74,25	2
2012	193	163	29	79,1	1
2013	158	204	30	11,4	-
2014	181	196	27	52,2	2

2014 оны байдлаар 181 компани хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаа зарлан хуралдуулж, 196 компани санхүүгийн тайлангаа Хороонд ирүүлээд байна. 2014 оны байдлаар нийт 27 компани 52.2 тэрбум төгрөгийн ногдол ашиг тараахаар шийдвэрлээд байна.

Компанийн засаглалыг сайжруулах чиглэлээр эрх зүйн орчинг бүрдүүлж байгаа хэдий ч хувийн өмчит хувьцаат компанийн дийлэнх хувь нь 75 буюу түүнээс дээш хувийн төвлөрөлтэй, хяналтын багцыг цөөн тооны нэгдмэл сонирхолтой этгээдүүдийн гарт төвлөрсөн байгаа өнөөгийн нөхцөлд хувьцаа эзэмшигчдийн хурал нэр төдий хуралдах, жижиг хувьцаа эзэмшигчдийн эрх ашиг зөрчигдөх, ТУЗ-ийн хараат бус гишүүнийг нэр төдий сонгох, их хэмжээний болон сонирхлын зөрчилтэй хэлцэл хийж компанийн өмч хөрөнгийг үрэгдүүлэх явдал хэвээр байна.

6.3. Зээлийн батлан даалтын сан

Зээлийн батлан даалтын сан нь эргэлтийн хөрөнгийн, хөрөнгө оруулалтын, бичил зээлийн гэсэн 3 төрлийн батлан даалтыг гаргаж байгаа бөгөөд нэг удаа гаргах батлан даалтын дээд хэмжээ нь 250.0 сая төгрөг байна. Батлан даалтын хугацааны хувьд зээлдэгч болон банк, санхүүгийн байгууллага хооронд байгуулсан зээлийн гэрээний хугацаанаас хэтрэхгүйгээр журамласан.

2014 онд 271 иргэн, хуулийн этгээдийн 42.96 тэрбум төгрөгийн зээлд 18.4 тэрбум төгрөгийн батлан даалт гаргаснаар 1978 ажлын байр хадгалагдаж, 896 ажлын байр шинээр нэмэгдэх боломжийг бүрдүүлээд байгаа бөгөөд арилжааны 8 банк, 6 банк бус санхүүгийн байгууллагатай хамтран ажиллаж байна.

Зээлийн батлан даалт гаргасан байдлыг орон нутгаар авч үзвэл:

Хүснэгт 19
/төгрөгөөр/

№	Аймаг хотын нэр	Батлан даалтын тоо	Олгосон батлан даалтын хэмжээ	Батлан даалттай зээлийн хэмжээ
1	БаянХонгор	9	635 300 000	1 221 000 000
2	Дархан-Уул	11	1 148 400 000	2 230 000 000
3	Дорноговь	2	102 600 000	640 000 000
4	Дорнод	6	245 725 000	459 000 000
5	Дундговь	2	61 750 000	113 000 000
6	Орхон	2	119 400 000	199 000 000
7	Төв	2	246 000 000	410 000 000
8	Улаанбаатар	167	13 305 574 700	31 716 960 000
9	Ховд	12	299 700 000	559 500 000
10	Сэлэнгэ	12	645 286 500	1 394 400 000
11	Өвөрхангай	15	616 480 000	1 443 250 000
12	Булган	1	3 000 000	5 000 000
13	Хэнтий	5	85 120 000	166 000 000
14	Увс	5	434 800 000	1 440 000 000
15	Архангай	1	18 690 000	35 000 000
16	Сүхбаатар	1	120 000 000	200 000 000
17	Өмнөговь	4	75 900 000	195 000 000
18	Завхан	1	120 000 000	200 000 000
19	Хөвсгөл	9	92 272 000	231 800 000
20	Говь-Сүмбэр	1	3 000 000	5 000 000
21	Говь-Алтай	3	55 000 000	100 000 000
	Нийт тоо	271	18 433 998 200	42 963 910 000

Нийт батлан даалтын 61.7 хувь нь Улаанбаатар хотод, 38.3 хувь нь орон нутагт үйл ажиллагаа эрхэлж буй жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгч, иргэдэд гаргасан байна.

№	Үйл ажиллагааны төрөл	Батлан даалтын тоо	Зээлийн хэмжээ	Батлан даалтын хэмжээ
1	ХАА-н үйлдвэрлэл	41	5 110 900 000	2 486 904 300
2	Үйлчилгээ	36	4 144 300 000	1 665 367 500
3	Үйлдвэрлэл	140	24 500 710 000	10 401 352 900
4	Худалдаа	54	9 208 000 000	3 880 373 500
	Нийт	271	42 963 910 000	18 433 998 200

Батлан даалтын үйлчилгээнд хамрагдсан харилцагчдын 52 хувийг үйлдвэрлэл, 16 хувийг хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, 34 хувийг худалдаа үйлчилгээ эрхлэгчид тус тус эзэлж байна.

6.4. Төлбөр тооцоог үндэсний мөнгөн тэмдэгтээр гүйцэтгэх тухай хуулийн хэрэгжилт: Төлбөр тооцоог үндэсний мөнгөн тэмдэгтээр гүйцэтгэх тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах чиглэлээр нэр бүхий 20 хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаанд газар дээрх хяналт шалгалтыг хийж гүйцэтгэсэн. Шалгалтаар хууль зөрчсөн барилгын 3, тээвэр зуучийн 6 хуулийн этгээдэд Улсын байцаагчийн албан шаардлага хүргүүлэн 13.4 сая төгрөгийн торгууль ногдуулсан байна.

Мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн дагуу тухайн төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, дотоод хяналт хийх үүрэг бүхий ажилтнаа 158 хадгаламж зээлийн хоршоо, 332 банк бус санхүүгийн байгууллага томилон ажиллуулж хэрэгжилтийг ханган ажиллажээ.

Төсвийн орлого, хураамжийг гадаад валютаар төвлөрүүлэх нь дээрх хуулийг зөрчсөн үйлдэл болж байсан тул төсвийн орлого, хураамж төвлөрүүлдэг банкин дахь гадаад валютын харилцах дансыг хаах асуудлыг Сангийн яамтай хамтран шийдвэрлэлээ.

Төлбөр тооцоог үндэсний мөнгөн тэмдэгтээр гүйцэтгэх тухай хуулийг олон нийтэд сурталчлах, хуулийг зөрчин ажил үйлчилгээ явуулж буй хуулийн этгээдийн талаар гомдол санал хүлээн авах зорилгоор цахим хуудас <http://mnt.frc.mn/> нээж ажиллуулж байна.

ДОЛОО. ХОРООНООС 2015 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭЭР ТӨЛӨВЛӨЖ БҮЙ ГОЛ АЖЛУУД

2015 онд Санхүүгийн зохицуулах хороо өөрийн зохицуулалтын хүрээний санхүүгийн салбарт дараахь гол ажлуудыг хийж гүйцэтгэхэд анхаарч ажиллана.

1. Санхүүгийн зах зээлийн олон тулгуурт бүтэц, тогтолцоог бий болгож чадаагүйгээс банкнаас бусад санхүүгийн салбарын банкны салбартай өрсөлдөх чадвар хязгаарлагдмал байгаа нь үндэсний аюулгүй байдал, ялангуяа эдийн засгийн аюулгүй байдалд сөрөг нөлөөлөл үзүүлсээр байна.

Өнөөгийн Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлийн онцлог болох банк давамгайлсан санхүүгийн зах зээлийн өрөөсгөл бүтцийг өөрчлөх зорилгоор санхүүгийн бусад салбарын өрсөлдөх чадварыг бий болгох, эдийн засгийн банкны зээлээс хамааралтай байдлыг бууруулах, санхүүгийн хямд эх үүсвэр татан төвлөрүүлэх боломжийг бий болгохыг дэмжиж олон тулгуурт санхүүгийн зах зээлийн шинэ тогтолцоог бий болгохыг төрөөс дэмжих нь чухал асуудал болоод байна.

Энэ бодлогын хүрээнд УИХ-ын 2013 оны 62 дугаар тогтоолоор батлагдсан Төрөөс мөнгөний бодлогын талаар 2014 онд баримтлах үндсэн чиглэлийн 3.1-д “санхүүгийн зах зээлийн бүтцийг олон тулгуурт бүхий, зохистой болгох, чөлөөт өрсөлдөөний орчныг бүрдүүлэх, санхүүгийн олон төрлийн бүтээгдэхүүн бий болгох, санхүүгийн зуучлалыг гүнзгийрүүлэх чиглэлээр 2014-2016 онд хэрэгжүүлэх бодлогын баримт бичгийг боловсруулж, Монгол Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх”, УИХ-ын ЭЗБХ-ын 2013 оны 30 дугаар тэмдэглэлийн 2-т “Санхүүгийн секторын шинэтгэлийг эрчимтэй үргэлжлүүлэх чиглэлээр Хорооны санаачилгыг нэмэгдүүлэх, санхүүгийн зах зээлд үүссэн 95:5 гэсэн зохистой буй харьцааг өөрчлөх талаар Санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн үйл ажиллагаанд Хорооны оролцоог идэвхжүүлэх” гэж тус тус заасны дагуу энэхүү “Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлийн 2020 он хүртэлх хугацааны шинэчлэл, хөгжлийн хөтөлбөр”-ийг эцэслэн боловсруулж дуусгана.

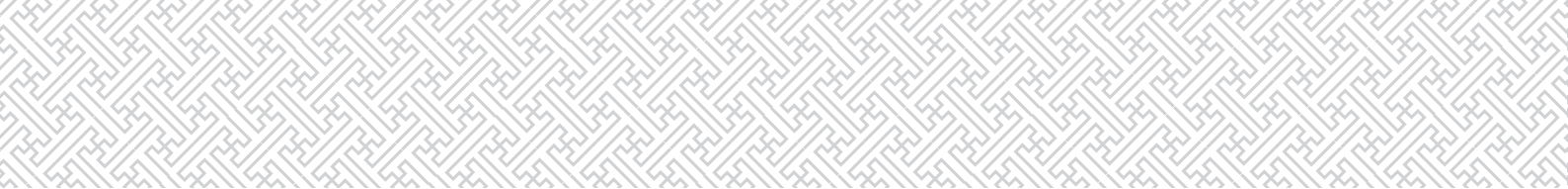
2. Санхүүгийн зохицуулах хороо 2006 онд байгуулагдсанаас хойш зохицуулалт, хяналтад хамаарах санхүүгийн салбар, эрхлэх асуудлын хүрээ улам бүр нэмэгдсээр байна. Одоогийн байдлаар Хороо үйл ажиллагааг шууд зохицуулсан 21 хууль, түүнийг дагаж батлагдсан 203 журам, заавар, аргачлалын хэрэгжилтийг хангаж ажиллаж байна. Хорооны зохицуулалт, хяналтад 1103 байгууллага, хуулийн этгээд, 4692 иргэн хамаарч байна.

Банкнаас бусад санхүүгийн салбарын хяналт зохицуулалтыг үр дүнтэй, зохистой хэрэгжүүлэхийн тулд гадаад орнуудын ижил төстэй чиг үүрэг хэрэгжүүлдэг төрийн байгууллагуудын бүтэц, зохион байгуулалт, чиг үүрэг, туршлагыг судлах, улмаар Хорооны бүтэц зохион байгуулалт, эрх хэмжээ, чиг үүргийг улам бүр боловсронгуй болгох, оновчтой тодорхойлох шаардлага байсаар байна. Ялангуяа хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг хамгаалах чиглэлд Хорооны эрх хэмжээг өргөжүүлэх зайлшгүй шаардлагатай байна.

Иймд Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг шинэчлэн боловсруулж батлуулахаар ажиллана. Мөн дээрх шаардлагын улмаас хорооны бүтэц зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгож зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг хангах, хуульд заасан чиг үүргээ зохистой хэрэгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх арга хэмжээ авна.

3. Зохицуулалтын хүрээний санхүүгийн салбаруудын хяналт, зохицуулалтыг үр дүнтэй, зохистой хэрэгжүүлэх нэг нөхцөл бол эдгээр санхүүгийн салбаруудад эрсдэлд суурилсан хяналт, зохицуулалтыг нэвтрүүлэх явдал юм. Эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалтын тогтолцоог нэвтрүүлэх чиглэлээр зохицуулалтын салбар бүрээр судалгаа хийнэ.

4. Зохицуулалтын хүрээний бүх салбаруудад мөрдөгдөж байгаа Хорооноос авдаг зохицуулалтын үйлчилгээний хөлсний тогтоолт болон энэ талаарх журмуудад судалгаа хийж хувь хэмжээг зохицуулалттай этгээдэд дарамт болохгүйгээр зохистой тогтоох, хөнгөлөлт үзүүлэх зэрэг арга хэмжээг авна.

5. Хөрөнгийн зах зээлийн дэд бүтэц, арилжаа, төлбөр тооцооны үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, энэ чиглэлд үүсээд байгаа тулгамдсан асуудлыг шат дараатайгаар шийдвэрлэх арга хэмжээг авна. Хөрөнгийн зах зээлд мэргэжлийн, институциональ хөрөнгө оруулагчдыг бий болгох, хөрөнгө оруулалтын сангууд бий болохыг бодлогоор дэмжиж ажиллана.

6. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох, банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх, тусгай зөвшөөрөл авах явдлыг хөнгөвчлөх, шүүрхай болгох, энэ салбар өсөж томрон эдийн засгийн өсөлтөд нөлөө үзүүлэхүйц болгох, улмаар банкны салбартай өрсөлдөхүйц хэмжээнд хүргэх зорилгоор Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг эцэслэн боловсруулж батлуулах арга хэмжээ авна.

7. Эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах зорилтын хүрээнд Улсын Их Хурлын 41 дүгээр тогтоол батлагдсан “Эдийн засгийн хүндрэлээс гарах арга хэмжээний хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэхэд анхаарч Монголбанк, Сангийн яам зэрэг төрийн байгууллагуудтай хамтран ажиллаж Хорооноос хамаарах бодлогын болоод зохицуулалтын дэмжлэгийг бүхий л талаар үзүүлж ажиллана.

— o o o —

**САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ ХОРООНООС ОЛГОСОН
ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ, ЗӨВШӨӨРӨЛ, ЭРХ
/2006-2014 он/**

Банкнаас бусад санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй байгууллага

№	Үйл ажиллагааны чиглэл	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Хувьцаат компани	387	383	376	358	336	330	328	323	303
2	Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас гаргасан ХХК	-	-	-	-	-	-	1	1	4
3	Харилцагчийн нэрийн өмнөөс түүний даалгавраар гүйцэтгэх хөрөнгө оруулалтын бусад ажил үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй байгууллага	-	-	-	-	-	-	11	12	-
4	Даатгалын компани	22	15	16	18	17	17	18	17	17
5	Хадгаламж зээлийн хоршоо	51	181	209	212	179	162	148	141	159
6	Банк бус санхүүгийн байгууллага	163	137	132	177	182	195	212	263	378

Санхүүгийн зах зээлийн мэргэжлийн оролцогч байгууллага

№	Үйл ажиллагааны чиглэл	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	"Монголын хөрөнгийн бирж"ХК	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	"Үнэт цаасны төлбөр тооцоо, төвлөрсөн хадгаламжийн төв"ХХК	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	Үнэт цаасны зах зээлийн зохицуулалттай этгээд	25	36	46	48	52	92	95	91	74
4	Үнэт цаасны зэрэглэл тогтоох байгууллага	-	-	-	-	1	1	1	1	-
5	Үнэт цаасны зах зээлд оролцогчид үйлчилгээ үзүүлэх аудитын компани	-	-	-	-	-	-	8	12	26
6	Үнэт цаасны зах зээлд оролцогчид үйлчилгээ үзүүлэх үнэлгээний компани	-	-	-	-	-	-	8	14	15
7	Үнэт цаасны зах зээлд оролцогчид үйлчилгээ үзүүлэх хуулийн компани	-	-	-	-	-	-	11	13	14
8	Даатгалын байгууллагад аудит хийх эрхтэй байгууллага	-	-	13	27	27	20	31	26	30
9	Даатгалын хохирол үнэлэгч	-	-	-	2	6	9	9	14	20
10	Даатгалын зуучлагч	-	2	4	5	9	8	17	20	30
11	Хөдөө аж ажуйн биржийн арилжааны зуучлагчийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй байгууллага	-	-	-	-	-	-	-	34	36

Санхүүгийн зах зээл дээр ажиллах эрх бүхий иргэд

№	Үйл ажиллагааны чиглэл	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Үнэт цаасны зах зээл дээр ажиллах мэргэжилтэн	128	132	409	315	317	930	1107	1178	1155
2	Даатгалын төлөөлөгч	-	690	1167	1676	2061	2057	2357	3178	3413
3	Даатгалын аудитор	-	-	29	59	69	69	76	106	169
4	Актуарч	-	-	9	10	12	13	15	15	15

**САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ ХОРООТОЙ ХАМТРАН АЖИЛЛАХ
“САНАМЖ БИЧИГ”-ТЭЙ ГАДААД, ДОТООДЫН
БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ЖАГСААЛТ**

№	№	Санамж бичиг байгуулсан байгууллагын нэр	Байгуулсан огноо
1.Гадаад орны ижил төстэй үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагууд			
1.	1.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Хятадын Үнэт цаасны зохицуулах хороо хоорондын харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2008.01.24
2.	2.	Санхүүгийн зохицуулах хороо, Бүгд найрамдах Солонгос улсын Санхүүгийн хяналт шалгалтын алба хоорондын харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2010
3.	3.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Люксембургийн Засгийн газартай байгуулсан санамж бичиг	2008.10.27
4.	4.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Польшийн Санхүүгийн хяналт шалгалтын байгууллагатай байгуулсан санамж бичиг	2010.10.07
5.	5.	Санхүүгийн зохицуулах хороо, Бүгд найрамдах Казахстан улсын Санхүүгийн зах зээл, Санхүүгийн байгууллагын зохицуулалт хяналтын агентлагтай байгуулсан санамж бичиг	2009.09.25
6.	6.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Хонконгийн үнэт цаас фьючерсийн хороотой байгуулсан санамж бичиг	2013.10.02
2.Монгол Улсын төрийн байгууллагууд			
7.	1.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Монгол банк,Сангийн яамны харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2006.11.10
8.	2.	Санхүүгийн зохицуулах хороо, Барилга, хот байгуулалтын яамны харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2006.03.17
9.	3.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Татварын ерөнхий газар хоорондын харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2012.11.30
10.	4.	Санхүүгийн зохицуулах хороо, Үндэсний статистикийн хороо хоорондын харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2010
11.	5.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Жижиг дунд үйлдвэрийн газар,Монголын даатгалын холбоо хоорондын хамтран ажиллах санамж бичиг	2009.10.30
12.	6.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Төрийн өмчийн хорооны хоорондын хамтын ажиллагааны санамж бичиг	2013.11.17
13.	7.	Санхүүгийн зохицуулах хороо, Хүүхдийн төлөө үндэсний газар, Монголын даатгагчдын холбоо хоорондын хамтран ажиллах санамж бичиг	2014.07.07
3.Зохицуулалтын салбарын мэргэжлийн холбоод			
14.	1.	Санхүүгийн зохицуулах хороо болон Монголын даатгагчдын холбоо хооронд байгуулсан харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2010.02.26
15.	2.	Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголын актуарчдын нийгэмлэг хооронд байгуулсан харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2010.05.05
16.	3.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Монголын банк бус санхүүгийн байгууллагуудын холбооны харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2008.03.02
17.	4.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Монголын хадгаламж,зээлийн хоршоодын холбооны харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2008.03.02
18.	5.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Монголын мэргэшсэн нягтлан бодогчдын институтын харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2009.10.22
19.	6.	Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголын мэргэшсэн үнэлгээчдийн институтын харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2012.05.21
20.	7.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Монголын арилжаа эрхлэгчдийн холбоо хоорондын харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2014.06.10
21.	8.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Биржийн зохицуулах зөвлөлийн ажлын алба,ХАА-н гаралтай бараа түүхий эд бэлтгэн нийлүүлэгч мэргэшсэн брокеруудын нэгдсэн холбоо хоорондын харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2014.05.08
22.	9.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Монголын Албан журмын даатгагчдын холбоо хоорондын харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2014.05.26
4.Төрийн бус болон бусад байгууллагууд			
23.	1.	Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголын худалдаа аж үйлдвэрийн танхимын хамтын ажиллагааны санамж бичиг	2006.11.27
24.	2.	Санхүүгийн зохицуулах хороо,Хас банкны харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2006.11.03

25	3.	Санхүүгийн зохицуулах хороо, Малын индексжүүлсэн даатгалын төсөл хэрэгжүүлэх нэгж хоорондын хамтын ажиллагааны санамж бичиг	2007.03.01
26	4.	Санхүүгийн зохицуулах хороо, Санхүү эдийн засгийн дээд сургуулийн хооронд байгуулсан хамтын ажиллагааны санамж бичиг	2009.03.06
5.Хэвлэл мэдээллийн байгууллага			
27	1.	Санхүүгийн зохицуулах хороо, "Монголиан экономи" сэтгүүл хоорондын харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2012.10.18
28	2	Санхүүгийн зохицуулах хороо, "Санхүүгийн лавлах мэдээ" сонин хоорондын харилцан ойлголцлын санамж бичиг	2014.04.15

Хавсралт 3

САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ ХОРООНООС 2014 ОНД БАТАЛЖ МӨРДҮҮЛСЭН БОЛОН ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОСОН ЖУРАМ, ЗААВАР

Д/Д	Журам,заавар,нөхцөл шаардлагын нэр		Тайлбар
Үнэт цаасны салбарт			
1	1	"Үнэт цаасны дотоод мэдээлэл, түүнийг эзэмшигчээс үнэт цаасны зах зээл дээр явуулах үйл ажиллагааны тухай журам"	Шинээр
2	2	"Үнэт цаасны бүртгэлийн журам"	Шинээр
3	3	"Хөрөнгө оруулалтын менежментийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн болон үйл ажиллагааны журам"	Шинээр
4	4	"Кастодианы тусгай зөвшөөрлийн болон үйл ажиллагааны журам"	Шинээр
5	5	"Мэргэшлийн шалгаруулалт явуулах, мэргэжилтэнд эрх олгох, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох тухай журам"	Шинээр
6	6	"Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны зуучлагч/брокер/-ийн үйл ажиллагааны зохицуулалтын журам"	Шинээр
7	7	"Хаалттай ХК-ийн хувьцааг бүртгэх, хадгалах, өмчлөх эрх шилжүүлэх үйл ажиллагааны журам"	Шинээр
8	8	Хамтын хөрөнгө оруулалтын санг үүсгэн байгуулах, хамтын хөрөнгө оруулалтын сангийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох тухай журам"	Шинээр
9	9	"Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн биржийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих журам"	Шинээр
10	10	"Өөрийгөө зохицуулах байгууллагыг бүртгэх журам"	Шинээр
11	11	Хадгаламжийн бичгийг бүртгэх, нийтэд санал болгон арилжих тухай журам"	Шинээр
12	12	"Хувийн хөрөнгө оруулалтын санг үүсгэн байгуулах, үүсгэн байгуулах баримт бичгийг бүртгүүлэх тухай журам"	Шинээр
13	13	Үнэт цаасны зах зээлийн өөрийгөө зохицуулах байгууллага болон зохицуулалттай этгээдийн дүрэм, журмыг батламжлах, бүртгэх тухай заавар"	Шинээр
14	14	"Маргаан таслах зөвлөлийн үйл ажиллагааны журам"	Шинээр
15	15	Хамтын хөрөнгө оруулалтын сангийн үйл ажиллагааны тухай журам"	Шинээр
16	16	Хувийн хөрөнгө оруулалтын сангийн үйл ажиллагааны тухай журам"	Шинээр
17	17	Монгол улсад бүртгэлтэй хуулийн этгээд гадаад улсад гаргах үнэт цаасы мэдэгдэх тухай	Шинээр
18	18	"Үнэт цаасны зах зээлийн өөрийгөө зохицуулах байгууллага болон зохицуулалттай этгээдийн дүрэм, журмыг батламжлах, бүртгэх тухай заавар" батлах тухай	Шинээр
19	19	"Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны зуучлагч /брокер/-аас төвлөрүүлэх зохицуулалтын үйлчилгээний хөлсний хэмжээ"	Шинэчлэн
20	20	"Үнэт цаасны зах зээлд оролцогчдоос төвлөрүүлэх зохицуулалтын үйлчилгээний хөлс тогтоох тухай журам "	Шинэчлэн
21	21	"Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны зуучлагч /брокер/-ийн тусгай зөвшөөрлийн түр журам"	Нэмэлт
22	22	Үнэт цаасны зах зээл дээр брокер, дилер, андрайтерийн үйл ажиллагаа явуулах этгээдэд мөрдөгдөх нягтлан бодох бүртгэлийн үлгэрчилсэн заавар"	Нэмэлт
23	23	"Үнэт цаасны зах зээлийн зохицуулалттай этгээдийн үйл ажиллагааны журам"	Нэмэлт
24	24	"Үнэт цаасны зах зээлийн зохицуулалттай этгээдийн үйл ажиллагааны журам"	Нэмэлт
25	25	"Кастодианы тусгай зөвшөөрлийн болон үйл ажиллагааны журам"	Өөрчлөлт

26	26	“Үнэт цаасны зах зээлд мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн тухай журам”	Өөрчлөлт
27	27	“Хаалттай хувьцаат компанийн тухай журам”	Өөрчлөлт
28	28	“Тусгай зөвшөөрөл нь хүчингүй болсон брокер,дилерийн компанийн харилцагчдыг шилжүүлэх журам”	Өөрчлөлт
29	29	“Үнэт цаасны зах зээлд оролцогчдоос төвлөрүүлэх зохицуулалтын үйлчилгээний хөлс тогтоох тухай журам ”	Нэмэлт өөрчлөлт
30	30	“Банкны тухай хуулийн 6.2-т заасан үйл ажиллагааны зохицуулалтын журам”	Нэмэлт өөрчлөлт
31	31	“Үнэт цаас гаргагч компанийн үйл ажиллагаанд зайны хяналт тавих журам”	Нэмэлт өөрчлөлт
32	32	“Мэргэшлийн шалгаруулалт явуулах, мэргэжилтэнд эрх олгох, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох тухай журам”	Нэмэлт өөрчлөлт
33	33	Үнэт цаасны дотоод мэдээлэл, түүнийг эзэмшигчээс үнэт цаасны зах зээл дээр явуулах үйл ажиллагааны тухай журам”	Хүчингүй болгосон
34	34	Нийтэд санал болгон худалдах үнэт цаасыг бүртгэх, анхдагч зах зээлд санал болгох, худалдах тухай журам”	Хүчингүй болгосон
35	35	“Брокер дилерийн үйл ажиллагааны тухай журам”	Хүчингүй болгосон
36	36	Үнэт цаасны зах зээлд ажиллах мэргэжилтэнд ажил, үйлчилгээ явуулах эрх олгох, аттестатчилах тухай журам”	Хүчингүй болгосон
37	37	“Хөрөнгө оруулалтын сангийн үйл ажиллагааг зохицуулах тухай журам”	Хүчингүй болгосон
38	38	“Үнэт цаасны зах зээлд оролцогч тусгай зөвшөөрөл бүхий этгээдээс төвлөрүүлэх зохицуулалтын үйлчилгээний хөлсийг шинэчлэн тогтоох тухай журам ”	Хүчингүй болгосон
Даатгалын салбарт			
39	1	“Давхар даатгагчийн төлбөрийн чадварын шалгуур үзүүлэлт, түүнд хяналт тавих журам”	Шинээр
40	2	“Даатгалын компани болон даатгалын мэргэжлийн оролцогчоос төвлөрүүлэх зохицуулалтын үйлчилгээний хөлсний хэмжээг тогтоох журам”	Нэмэлт
41	3	“Ердийн даатгал, давхар даатгалын болон даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн журам”	Нэмэлт
42	4	“Даатгагчийн үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага, дагаж мөрдөх үзүүлэлтийг тодорхойлох журам”	Нэмэлт
43	5	“Ердийн даатгагчийн төлбөрийн чадварыг тооцох журам ”	Нэмэлт
44	6	Даатгалын байгууллагад аудит хийх үйл ажиллагааг зохицуулах журам	Нэмэлт өөрчлөлт
45	7	“Даатгагчийн үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага, дагаж мөрдөх үзүүлэлтийг тодорхойлох журам”	Нэмэлт өөрчлөлт
Бичил санхүүгийн салбарт			
46	1	“Хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт болон дагаж мөрдөх үзүүлэлтийг тооцож, хяналт тавих журам”	Шинээр
47	2	“Хадгаламж, зээлийн хоршооны эрхлэх санхүүгийн бусад ажил, үйлчилгээний журам”	Нэмэлт
48	3	Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг тооцож, хяналт тавих журам”	Өөрчлөлт
49	4	“Банк бус санхүүгийн байгууллагаас гаргах хаалттай өрийн бичгийг бүртгэх журам”	Нэмэлт өөрчлөлт
50	5	Хадгаламж, зээлийн хоршоодын үндэсний холбооноос үзүүлэх тогтворжилтын үйлчилгээний журам”	Нэмэлт өөрчлөлт
51	6	“Хадгаламж, зээлийн хоршооны үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг тооцож, хяналт тавих журам”	Хүчингүй болгох
52	7	Хадгаламж, зээлийн хоршооны зохицуулалтын журам”-ын 5.2 дахь хэсгийг бүхэлд нь	Хүчингүй болгох
Компанийн засаглалын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх алба			
53	1	“Компанийн засаглалын кодекс”	Шинэчлэн
54	2	“Компанийн засаглалын кодекс” -2007	Хүчингүй болгох